

ROMAAN

No 2

SISU:

- E. Schulze: Bessa.
F. de Renzis: Graziella wõti.
Marta: Tahaksin!
H. Fricke: Kosilased.
H. Wühner: Hööwel laulab.
Hafis: Saatuse ratas.
Dan Bergmann: Wäike kolimine.
Hafis: Roos ja okkad.
G. af Geijerstam: Ema Leena poisu.
Ottwell Binns: Wiie palmipuu saar.

KIRJASTUS-ARENG-TALLINN 1926.

Shokolad ja kompwekid

Nõudke igalt poolt.

„Rahwaleht“ == ilmub nüüd == kolm korda nädalas.

„RAHWALEHT“ on ajaleht kõigile, kel aega või raha ei jätku päewalehtede lugemiseks.

„Rahwaleht“ uuel alusel pakub lugejatele jookswatest päewauudistest alati kõige värskemad, sisukamad ja kaasakiskuwmad. Igawatel targutustel pole „Rahwalehes“ aset.

„Rahwaleht“ paneb eriti suurt rõhku kohtukoja teadete, põnewate romanide ja juttude peale.

„Rahwalehes“ on lugejatel oma nurk, kus nad mõtteid võiwad wahetada küsimuste üle, mis selgitamist nõuawad.

„Rahwaleht“ ei seisa ühegi eraõnna teenistuses. Ta toob halastamata päewawalgele kõigi sel skonnakihtide warjuküljed.

„Rahwaleht“ on hüwitaw, kuid ühtlasi ka odaw: Postiga koju saates 60 marka kuus, 180 marka weerandaastas.

Tellimisi wõtawad wastu kõik postiasutused ja lehetellimiste wastuwõtjad.

Aadress: „Rahwaleht“, Raekoja plats nr. 4, Tallinn.

„Rahwaleht“ on müügil väljaspool Tallinnat iga teisipäewa, neljapäewa ja laupäewa hommikul.

EESTI RAHVUS-
RAAMATUKOGU

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT. Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENG“. TALITUSE ADDRESS: Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16 (uks B Laenuanga majas). Telefon 12-53.	KUULUTUSTE HINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—		1/1 shk.M.3500.—	1/4 shk. M. 900.—
1/2 " (12 nr.nr.)	" 400.—	1/2 " " 1750.—	1/8 " " 450.—	
1/4 " (6 nr.nr.)	" 225.—	1/3 " " 1200.—	1/16 " " 225.—	
1 kuus (2 nr.nr.)	" 80.—		Tekstis 50% kallim.	
Üksiknumber	" 40.—			

Tellimisi wõtawad vastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 2 (92)

Jaanuar 1926

V aastakäik.

Besja.

Kroaati kirjaniku G. Schulze jutt Albaaniaft.

2

„Pange tähele, nüüd tuleme meie?“ hüüdis juurustades üks noor stipetaarlane, kelle punane west raskest kulbitandusest kiirgas ja kelle puusa piiras tore kirju siidisall.

Kõik waatasid lärmitsewalt esle tikkuwale Zifile — Mail Dzona pojale. Wõib olla, et ta oli liig palju raskit joonud.

Tema isa, jamati kõige paremas riietuses, mis muidu talle ta wanafonaliiku maeluse juures ei paasunud, julgustas poega tiitwalt:

„Jah, nüüd näitame oma uusi püsse. Siht hästi! Me tabame täna mõlemad rõnga kest-paika. Pange aga tähele!“

Keegi ei wastanud.

Igaüks silmitses tähelepanelikult nende uusi püsse, mida peale nende keegi enesele ei jõudnud ohta, sest et nad kallid olid ja türk-lased iga uue püssi ära wõtsid. Minult Mail Dzona ja tema poeg olid niisuguste Maufer-püssid omanikud, nagu neid Türgi sõjawägi hiljuti oli tarwitama hakanud.

Mõlemate Dzonade kogu tegemus ja ülespidamine pidi paistma mitte-sunnituna ja lusililuna, mõjus aga wastandlikult. Dit ju awalik saladus, et nad ju aastaid Türgi pashale Skutaris salakuulajateks olid ja kõik teada andsid, mis suguwõtsas sündis, selle eest raha saades. Nende äraandmise tõenduste wiimne ahel seisis Nik-Ulla wangistamises, kelle türk-lased mõni aeg tagasi oma külast ära wiisid.

Moosfad püssid ja oja pea peale määratud maksust oli nende palk, seda uskusid kõik, kuigi Dzona salgas ja temagi mõni aeg wormi pärrast teerõwliste koititamise eest oli wangis istunud. Kõige parema meelega oleks tahtunud neid kõrvaldada, kui ei oleks teatud, et türk-lased siis kardetud abinõud tarwitusele wõtsid ja oma salakuula jate mõrtsukate pea eest suured summad lubasid. Ja raha oli lõpuks kõigile tagaetatatele surma toonud, sest et mägestikurahwas rahahimuline oli ja selles suhtes oma Türgi peremeestega alati kokkuleppele jõudis.

Järgnes piinlik waitus.

Zef aga suurustas ja lärmitses edasi, nagu ei oleks ta ringis seiswate inimeste waitiwat põlgtust märganudki.

Ta lastis.

Suul istus juht Marku kuuli kõrwal.

„Näed,“ ütles ta Markule. „Nüüd jõname sulle lähemale. Püüs ja lastmine teewad mehe — mitte raha!“

Marku silmitses teda waitiwa põlgtusega. Keegi ei soowinud rüütle õnne.

„Me laseme oma püssidega isegi jalapaksustest puntüwedeft läbi. Kas pean seda teile näitama?“ küttles Zef edasi.

„Jah, isegi müüridest,“ kinnitas isa uhkesti.

Nüüd ei jaksanud Marku enam rahulikult jääda, waid ütles enam hammustawalt kui pillawalt:

„Wõib olla ka werepõgenejatest ja külalisteft läbi?“

Kõik naersid waljusti ja kahjurõõmsalt, sest igaüks sai aru hoobist, mis Marku neile andis.

Mail Dzona punastas wiha pärast.

„Mis see tähendab?“ küsis ta

„Mis ise selle all mõtled,“ wastas Marku külmalt ja silmitses wastast wäljakutsuwalt.

„Täna on ülbine bessa!“ Mitte tüli!“ segas nüüd paater Paskale nende juttu, nähes, et Marku oma käe oli pannud rewolwri külge, kuna ta wastane püsti fätte wõttis. Ta astus nende wahela ja tema seltsis hauraktar ühes wanematega.

„Laseme edasi, sest õhtupoolik edeneb ja hantid peawad ka weel wõitlema,“ ütles hauraktar.

Paater Paskale palus Marku oma maija klaasi weini jooma, kus tal temaga weel olla tähtsajad asju rääkida, nagu ütles.

Kui ka nähtawa külmusega, püüdsid mõned raugad Mail Dzona peale lepitawalt mõjuda, kuni wastafed lahkusid.

Wõidu'astmine läks edasi

Brent istus rindaurutud wihas puu all ja jälitas läbi hammaste, mis ta ifka tegi, kui wihasistas. Ta oli enese teinud fogu jurguõisa ees naeruwäärseks; naised ja neidud hakkasid teda nüüd naerma, sest kes mägestitus ei oska püüfiga märki lasta, ei ole täis mees.

Kui hanedewõitlus algas, olid pidust ofawõtjad joonud weini tagajärjel weel waljemad kui muldu, aga täiuhimuline meelesolu ei olnud walitsew; waatamata kofkupõrke peale Marku ja Dzona wahel, oli pidu seni rahulif ja lõbus olnud.

Selleqipärast walwas paater hoolega.

„See oleks esimene furd, kui pidu ilma wereta ja lülitla mõõduks!“ mõtles ta.

Päike hakkas pillkamist wajuma.

Tüft maad eemal seisid suured ja wäikesed ümber ümmargu'e platfi, kus noored oma hanedega wõitlesid.

Stutarijärwe haned on suured ja tugewad ning ligidal ja kaugele kuuljad.

Sinnud pandi tüft maa taha maha ja oodati. Riipea kui wastafed üksteist tüft aega tarretul pilgul ja uhkesti kõrgeletõstetud peal tüft aega o id silmitsenud, lasfid nad oma pead pillkamist maha wajuda ja sirutasid kaela kaugele ette.

Siis lajas kuri siin, mis kõwemaks ja kõwemaks paisus, mida lähemale loomad üksteisele jõudsid.

Ättiltelt fertis nende teha nagu komando peale küünalsirgena õhku ja nad kargasid tumeda

hoobiga, mis tugewast tiitwa'õögist tuli, ü'steise kallale.

Juba mõne käigu järele taganes nõrgem pealtwaatajate pilkehüüte all tagaajaja wastaf eest. Nagu wõitja wõitis tugewam hani ringi ja karjus wõidukalt, uut waenlast oodates, kuni temagi lõpuks wäsinuna wär:kemale wõitlejale allus. Harwa juhtus, et mõni isahant lõpuni wõitlusplatfile jäi.

Marku jäi paatri juure puu alla istuma, kuna eemalt neile hanewõitlusel rahwa kisa kõrwu fajas. Tema sellest lõbust ei hoolinud.

Tema jutu paater Paskalega katkestas aga äffi sellesama poisi hingetu jooks, kes talle ta märkilaskestise esimelena teatawaks teinud ja selle eest hea tasu saanud. Nähtawasti tahtis ta jälle hea tasu saada, kui hingeldades Marku juure jooksis ja temale teate tõi, et tema hani kõift wastafeld lõõnud; hani wõitlemat weel wiimse hanega, kes ka juba kofku olla langes; see olla Mail Dzona hani.

Nagu oleks teda skorpion nõelanud, kargas Marku jalule ja lippas minema. Enne kui pikaldane paater, aetud pahadest aimdufetest, talle järele jõudis, oli must Marku paustu rahwamurrust juba tuhinal läbi tunginud ja seifis ringis, kus Njin aremuses ja rõõmus särawall silmil wõitlust jälgis. Ülemist kehaoja ettepoole hoides ja enesele reie peale lüües tulistas ta parafasti oma isahani, kes wastast nagn tang dega werifest no'ast kinni hoidis, teda pildus ja tiibadega pekfis

„Anna talle! Hammusta teda! Tublisti, mu hea sõber! Edasi, mu armas!“ kisedas Njin rõõmsas aremuses.

Rähemal filmapilgul sai ta lastuwa kõrwakillu, nii et ta suuril, kofkunud silmil isa wihasese näkku waatas.

Siis läks Marku ü'steifst kinni hammustanud hant juure, kistlus oma hane kõrgele ja lõikas tal taskunoaga, mille ta wõõ wahelt wõttis, wälkfiirelt kaela läbi. Weril purtskas kofhe kaugele

Surewa ja tiibadega pekswa linnu wiskas ta mustlastepoifkõstele, kes ringi tungifid, jagade ette ja ütles:

„Sähke, teile on ta jõõdaks parafasti weel hea küllalt!“

Nagu kari näljaseid raipelinde langesid need kettiwä werise linnu peale ja kallefid ootamatu faagi pärast. Nad tagufid üksteist ruskatega ja rebifid kaeluses surewalt linnult fuled wälja, küsinata sellest, et nad selle juures mitte üft ennast määrisid, waid ka lähemal seiswad pealtwaatajad ära rüwetasid, kuni need jalahoopide abil kallejad eemale tõrjufid.

Uga juba pöördusid kõigi pilgud Marku e Zijle ja wanale Mail Dzonale, keda awalikult oli teotatud.

"Mis peab see tähendama?" küendas Mail. "Wõin oma linnuga teha, mis tahan! Mis on sinul sellega tegemist? Sagu aga, nii waljusti kui jaksad, ja aja juu ammuli, mina sügan ennast seni!"

Bealtwaatajad naersid waljusti, sest neil oli hea meel tüli üle wihatud nuuskijaga ja äraandjaga.

"Ja sina lõikad waprata lanide kõrib läbi? Tõesti, suur kangelastegu!" hirmitas nüüd Mail.

"Jah, selleks, et näed, et ma isegi loome autuks arwan, kes sinu omadega koku puutu wad."

"Seda ütled sa?" ägas Mail Dzona ja kahmas püssi järele.

"Mõnda ütlen mina!" wastas Marku külmal ja waatas otse oma poegadele, kes lastewalmilt tema kõrwale tungisid.

"Põhjenda seda, wõi sa langed weresse?"

"Põhjenda? Ahahah! Kas sina põhjendad oma nute püssi saamist? Tead küll, kogu suguwõsa süüdistab sind gialfuri äraandmises ja juudaseraha wastuwõtmises."

"Tee see selgeks, wõi ma kutsun su suguwõsa koosoleku wõi oma püssi juu ette!"

"Tee seda, ja sa pead oma rikkuse selgeks tegema, sina ja sinu pere, kelle kõhud muidu nagu hundid lumetuisus hulustid. Mina oma sõbra Shamyl-Bei juure Luzis ja jutusta temale sebast, kuidas sa kõik wälja nuusid ja temale teada annad."

"Nii see on! Anna talle kurabile!" hüüdis äkki keegi taga pool.

Kõik waatasid taha poole ja nägid, kuidas keegi narudesse rietunud mees rahwamurrust läbi tungis, kuni ta Marku kõrwale jõudis

Marku ei tunnud teda.

Hoolimata teistest, tõstis wõdras oma rufikad ahwardades ja küendas üllatatud ja näost tuhkhalliks muutunud Mailile:

"Jah, wahi mind, wahi, sina besamurdja koer! Mina olen see, Noz-Col. Olin tulnud sind maha lastma äraandmiste eest minu werewenna kallal. Uga täna on üldine besa, ja küll ma kala kord juba wõrendikust leian. Päike ei loodu täna ju wiimast korda. Mina tuleks sul ära lõigata ja huuled ka, et sind igauks tunneks ja sinust eemale hoiaks, ja arg koer!"

Mail ei julenud midagi ütelda. Kardetud gialfuri ja rööwel awaldas ju oma nime läbi kõigi peale halwawat mõju, ja nüüd seisis ta filmi filmi wastu tema ees.

"Mina olen süütu Niz-Ulla wangistamises," fogeles ta wiimati.

"Tean seda paremini. — Kasi minema! Muidu rööks mulle sapp werde woolata ja siis ei kaitse sind ka tänase peo besa!"

Mail riputas püssi olale ja lahkus pikkamist.

Ka tema poeg Zel oli äkki kadunud. Suguwõsaliigete põlgit wailus ja kahjurõõm saatsid teda.

Noz waatas talle tüli aega tumedal näol järele. Siis pööras ta ja teretas, nagu ei oleks midagi juhtunud, wiisakalt kõige eesti juurerutanud paatrit, kes just Marku e Zij kõrwal seisis.

"Olen enese," ütles Noz temale, "täna ise peole kutsunud, sest ma pidin kord teie seitsis lõbusa päewa mööda saatma ja palun lahkesti juua. Olen täna kaugelst siia rännanud."

Wende sõnadega suudles ta, nagu harilikult, paatri kätt.

Baater Baskale tundis õudu, kui politsei poolt otsitud rööwel temalt seda armastusteenistust palus, ja sattus santsi seisuforda. Oma metfikute koguduseliigete pärast, kes selles gialfuri kangelast ja märtrit austasid ja kel omad wanad seadused ja erilised arusaamised omakohtust ja omakaitsest olid, ei wõinud ta mehe palwet tagasi lükata; teisest küljest jälle laid nuuskijad hoolt kandma, et Lürgi ametipaigad kõik teada said. Kuna igauht, kes otsitule peawarju wõi mingisugust abi andis, awaliku lullutuse järele raskesti karistati, siis wõis talle tema wastuwõtmiselahkus pahu tunde tulla. Kuid wäljelt ei lastnud ta sellest midagi määrgata, waid palus wõdrast meest pealikute ringi istet wõtta.

Baater Baskale watas läast ralt täis ja ulatas sellele Nozile kõige rahwa nähes, kes kiitwalt pomises.

Noz näis täitsa metfik olemat Tema walged wiltriided olid wanusest kollased ja räbalased. Paljad küünarnukid wähtisid suurtest sakilistest aulubest wälja. Läbi awatud kuu oli ta paljas, karwane riud näha kuni wõdni.

Selle wastu oli ta püsi tulipuhjas, samuti padrunirihm keha ümber ja rewolwer. Istudes hoidis ta püssi põwede wahel, walmis olles iga filmapilk oma elu wõimalikult kallilt müüma. Tema pisut lai nägu siniste filmadega ei ilmutanud enam mingisugust wiha. Heatahtlikult naerdes istus ta nagu walitseja teiste hulgas ja mitte nagu põlatu.

Tema ei hoolinud sellest, et kõik teda wähtisid, ühed uudishimulikult, teised imestades. Nagu oleks ta wana tuttaw, jõi ta woimoodidele ja Markule, naljatas ja naeris ja näis

unustanud olewat, et waewalt tuhatwiisjada sammudest eemal pooltofinat Türgi maja soldaate läks olid, kel palawamat soowit polnud, kui teda wangistada.

Tunni aja pärast tõusis Noz ja tänas paatrit wiisakalt, tema käele jälle suud andes, ja jättis eriti ornasti jumalaga Marku e Zij. Selle juures pani ta oma põse sripetarlaste wiisi järele Marku põsele, ilma et teda oleks suudelnud.

"Minu kulas pole veel ita! keegi sõnnitut sõõnud, Noz)," sõstas Marku e Zij lahtudes tafakefi.

Siis lastusid kõwastitahmunud kaded lahti.

Suguwõsaliikmed ei kuulnud, mis nad o id sõstas, aga kõik olid seda tähele pannud. Igauks mõtistles oma ette, mis see küll wõis olla, sest sõstamine oli sündinud ruttu.

Ilma oma ümber waatamata sammus Noz uhkesti, pea püsti, rahwamurrust läbi, kes talle südamlikult ela hästi järele hüüdis. Ta näis õhkeks, nagu juba mitu kuud, jälle minemat mõneste lugemata Profletija kuristikku. Aga kui ta rahwamuru filmist kadus, pööras ta Semi kuristiku poole ja ootas seal palju pöösa taga pimediku tulekut.

Ka Marku e Zij läks warsti peale Nozi lahtumist koduteele ja rändas oma kula poole, et enne õõ tulekut nagu alati kodu olla. Ta ajas poegadega elawalt juttu, ainult Prenti karistas ta jäise, waitiwa põlgusega.

See sammus tufaselt ema kõrwal, kes teda tafakefi püüdis lohutada.

Riini oli kõrwalki unustanud. Ta mefitse isa ümber, kes, oma ägedust kahetjedes, tema käest kinni wõttis ja temale Nozist rääkis. Riirest käigust hoolimata oli ilm juba plme, kui perelond wiimaks oma kula ette jõudis.

Drano puhus wäikse käsilõõtsa abil tuha alla maetud sõõd ruttu lõffele ja süütas siis pirru, pani ta kõrgele prao wahale ja tõi mees-tele süüa ning juua.

Seni läks Marku kaljuseina all olewasse lauta, wõttis ühe waljusti kihendawa kana, raius tal pea maha ja tõi tapetu kulasse mees-teruumi.

"Kittu ta fulgedest ja küpseta kobe ära!" käsks ta naist.

"Weel täna õhtul?" küsis see imestades.

"Jah. Kuisufin Nozi stia õõleks. Ta wõib iga filmapilk tulla," wastas Marku lühidalt ja käsikwal toonil.

Drano jahmatas südamest, kuid ei sõõndanud wastu rääkida.

Pool tundi hiljem koputati tafakefi uksele. Marku e Zij awas laskeangu ja waatas wälja.

"Sina oled see, Noz?" küsis ta sumbutatult "Silmapilk."

Siis tõmbas ta rasked põõpalgid ukse eest kõrwale.

Enne kui Noz tuppa astus, wõttis ta püsti õlalt ja andis selle teatud wormilikkusega Marku kätte.

See wõttis püsti pahemasje kätte ja ulatas parema wõõrale, kalle pikalt wana wiisi järele küsimusi terwise jne. kohta eitades. Siis läks ta ees, saatis Nozi kolde juure ja palus teda istet wõita.

Külalise püsti riputas ta seina warna oma püsfide kõrwale.

"Drano, too weini ja peeker oinapeadega!" käsks ta naist.

Drano sammus naisteluppa firstu juure ja tõi sealnt nähtawale hõbedast peekri, mille äär toredate lilledega kaunistatud. Käepidemeks olid kaks oinapead, millele kuldtopaafid filmadeks pandud.

Peeker oli nähtawasti toredusast ja pärit hõbedeinst, nagu neid seal maal tihiti kundes maa seest leitakse. Marku pidas sellest suurt lugu, sest et ta sarnast kusagil mujal polnud näinud ja see ta ema kaasawarast pärit oli. Kunas wõi kuidas see tema perelonda sattunud, ei teadnud ema isegi.

Minult pühalikkudel puhkudel, kihlustel, lugupeetud külalise tulekul, pulmadel, kõige pealt aga juurfelõitamise pidudel*) toodi ta wälja ja joodi temast ühijelt.

Nüüdki watas Marku ta ääretasa walget weini, mil pisut roosa wärmi juures oli, täis, weini, nagu teda talupojad seal maal kaswatawad ja walmitawad. Siis ulatas ta peekri külalisele, kes wanal lombel termitas ja tänas, ist et Marku talle teretulemast oli ütelnud Jeesuse Kristuse ja kõige kõrgema nimel.

Nüüd alles pani Noz peekri huultele ja jõi tubli sõõmu.

Siis ulatas ta peekri Markule tagasi, kes oma korda sellest poegadega jõi ja peekri siis uuesti lastis täita.

Noz wõttis istet, südames rahutunne, mida ta enam kuude kaupa polnud tunnud. Sest nagu meklooma oli teda kohast lohta, mäest mäele astud. Püssi äraandmisega kulasse astumisel ja selle wastuwõtmisega Marku poolt

*) Memalbaanlased on nähtawasti roomlastest pärinud tombe pidulikkust juurfelõitamisest poja täisealkfets saamise puhul, Selleks nimetatasse wader, sellest enam lugu peekasse, kui ristijast.

*) Ei ole veel ita! kedagi ära antud.

näitas Marku, et ta nüüd külalise oma fakkesele wõtab, nii kawa kui see wiibib tema katuse all. Piduliku teretuse ja wana joogiterwituse läbi tunnistas Marku tema aga oma perekonna sõbraks, kelle au ja puutumatus hoidmine talle sai pühamaks kohuseks, mille murdmine tähendas surma süüdlasemale, kui Marku ei tahtnud oma suguwõsa ees autuks jääda.

Enne kui Noz sõbma istus, tõi Marku uue särki ja wanema poja ülikonna ning finkis mõlemad külalisele.

Naerdes ja naljatades riietus Noz Col ümber.

„Kas ei näe ma nüüd rifas ja jõukas wälja nagu mireditlaste Prenk- Bib- Doda?“ küsis ta lõbulasti.

Siis astus majaema tema juure, wõttis tal saapanarakad jalast ja asetaski tal jalad puukaussti, mis leiget wett täis. Nagu Homeruse ajal peeti ja klanis ta külalise jalgu ja warbaid, et tal majas igapidi mugaw oleks. Ta tegi teda tufajel näol, sest Zorka salm ei läinud tal meelest. Ja selle mõistatuseliku instinktiga, mis naistele tihti omane, tundis ta, et see wõõras tema kulale mitte ei wõinud õnnistuseks olla.

Kui jalad pestud, kuiwatas Drano näd ja lõusis, ilma et kordagi wõõrale oleks waadanud.

Noz märkas seda küll, tegi aga, nagu ei oleks ta seda märganudki, sest Drano oli ju naine, kes oma teo eest ei wastutanud. Temale mõõduandew oli majas ainult peremees.

Seni wõtsid pojad ühe ümmarguse lauaga seinalt; see oli neli jalga all ja seda tarwitati lauaks. Drano tõi toidud lauale ja Noz wõttis tema eest, jalad oma alla mattes, istet. Wiisakas komme ja külastusõigus keelastid Markut kuulja ja austawa külalise seltsis sõbma. Tema seltsis poegade seltsis tema taga ja kõrwal.

Alles kui Nozil kõht täis, sõid nemad, kuna nüüd Drano seisies meest ja poegi tähelepanelikult pidi teentma.

Siis läks ta naistetuppa ja sõi seal Njiini seltsis waikselt.

Zorka ennustus lasus ta hingel nagu luupainaja. Kui temal midagi oleks ütelda olnud, Marku ei oleks seda wõõrast ial külla kutsunud.

Kõrwalruumist kajasid meeste rõõmsad hääled Drano juure, kes nüüd üksi mõtiskledes naistetoas kolbetule ees istus ja wäikest plipu suitsetas, sest Njiin ei lastnud ennast hoida, waid tahtis tingimata meeste seltsis Noz-Coli jutut kuulda. Ta wähtis järeksilmil rõwoli suule, nagu oleks ta tahtnud wiimast kui sõna enesesse juua. Alles kui keikõõ jõudis ja kol-

mas määratu peerg pikkamist hakkas jõõstuma wajuksid Njiini filmad wästimuses finki. Ta lastus isa õlale ja hakkas äristi norisema, mille üle teised waljusti naerma hakkasid.

Jahmatades püsti karates pühkis ta häbi filmist, nii et isa, tema nagu õrnasti filitades, tähendas.

„On juba hilja, mu pois. Sul on õigus, läheme kõik magama!“

Ta tõusis, walmistas oma aseme kõrwale uue aseme ja pani sinna waiha peale.

„Minu kõrwal pead ja puhtama, Noz“ ütles ta, „ja kui Jumal tahab, et sul minu juures meeldib, siis jäägu minu kula sinu kulaks, kuni see sulle meeldib.“

„Andku taewas sulle õnnistust, Marku,“ wastas Noz tänulikult. „Sinu auus pole wale, sind usun ma. Esmest rahulikku katust pärast mitut kuud ei unusta glukjar ialgi.“

„Wõta wastu minu eriline heksa, et oma pea siin wõid rahulikult maha panna. Sest täna sulle, homme wõib olla mulle — nii on kord juba lugu meie mäestikus.“

3.

Nagu metsik sõjajumal keetiwal tulewantril raskutas hommik läbi tinakarwa pilwemere, taganewat õõd oma ees kihutades. Warsti paiskas tõusew päewaküünal weripunasena loites oma kiirtekihud udulademetest läbi, nagu oleks ta tahtnud kogu idapoolist taewast ainjaks tulemereks muuta.

Marku seisis sel ajal juba reisiruualmilt meesteruumis Drano ja Njiiniga, et üle Monteneegro raja Podgoritjasse turule minna loomi müüma ja siis saadud raha eest koju tuua jahu ning riisi ja muustlaselt osta raudadra.

Ta andis poegadele päewa jaoks kaste, kuidas loomadega ümber käia, kus neid sõõta ja kuhu õõseks panna. Prenk, kui kõige wanem, pidi koju jääma kula, meispuid, loomi ja aeda walwama, kõige pealt aga külalisele seltsis ja teenijaks.

Ka Noz-Col oli juba ülewal ja sõi parajasti suhtruga hästi magusaks tehtud kohwi, kui Marku temale jumalaga jättes kätt andis; õhtul pidi ta tagasi jõõdma ja kõik uudised linnast kaasa tooma, aga ka kõige uuemad laulud tema kangelastegudest, laulud, mida Podgoritja kõrtfides wististi juba lauldi, tähendas ta heas tujus.

Kula läwel pöõras must Marku äkki ümber, sest silmanähtawalt tuli talle midagi õige tähtsast meele. Ta ütles Prenkile:

„See on wõib olla üleliigne, aga ei wõi ju teada, kuidas türklased ja auunustanud ju-

guwennad kedagi nuusiwad. Sellepärast pea meie külalist mees! Peakid Türgi shandarmid wõi sõdurid tulale lähenema, siis tead, kuhu ja kuzi pead peitma. Sellepärast annan teile nõu, wübige kula tornis, kuhu teile kurtit launis kaugele silma paistab!"

Brent ei waстанud, aga tufane joon ta näol näitas selgesti, kui wastumeele tal oli kogu päewaks kulasse jääda. Palju parema meelega oleks ta teiste sellisid sõduritega läinud, kus palju kõrtse ja wõimalust oli salamahti armastusjuhuseid otsida.

Warsti walitses kula õues waikus.

Nimult tallis kallewate kanade kisa. Kajas ähes Semi kohnaga läbi kurtistiku.

* * *

Rõhuvalt ja palawalt kõrwetas väike lünaajal Marku e Zij kula kohal

Brent läks sealauta, kus sigade wingumine nälgjast kõneles, et neile küpseid maisikurikaid ette wistata.

Korraga arwas ta ülewalt mägestikuorust kuulwat ebaharilikku hüüdmist ja käre. Ta waatas järskte kurtistikujeinu mõõda üles, et näha, kas sealt ehk mõni suguwend silma paistab.

Siis kõmatas tume pauk ja siis weel üks-teise järele laks pauku, mis lastud. Olid mäetipu pahemalt kalbalt. Need olid äirepangud, mis suguwõsa pidid heiatama, kui ahwardas mõne monteneegrolaste wõi türlaste salga poolt waenulik kallaletungimine.

Brent ja Noz joofsid torni ja waatasid lasteaukude kaudu ringi.

"Caewas," hüüdis Noz äkki, "türlased tulewad!"

Brent, kes kitsast teed jõe äärt mõõda üles waatles, pööras kohunult ümber ja nägi üht sõduri- ja shandarmisalka ohwiseriga ees otjas orgu mõõda waewalt kolmada sammuga kaugele seiswa kaljunurga tagant üles tulewat.

"Noz, põgene! Nad otsiwad sind!" hüüdis ta.

"Nad on orutee ülewalt poolt mististi ju kinni pannud; seda tõendawad sealikajawad pangud," wastas Noz ruttu.

"Tule, ma peidan su ära. — Ruttu!"

Nozil oli ainult weel aega oma laetud rewolvrit kätte kahnata.

"Eiusalt nad mind ei taba!" pomises ta oma ette ja pigistas hambad risti.

Brent läks giufuri ees ja saatis ta, warjatud kõrgest õuemüürist, sealauda ukse juure. Ta lükkas riitwi eest ja astus põgeneja sellisid lauta. Talli tagasein seisis just kalju ääres ja oli tema wastu kättatud laudseinaga, millel

ainult üsna kitsad praod. Ta lükkas ruttu raske kivitüna kõrwale ja awas just pöranda ligidalt puupüni. Jalalaine laud hakkas järele andma. See oli nii tihedalt kõrwallaudadeesse liidetud, nagu oleks kõik olnud tehtud ainjast pakjust puutüwest. Weel kerge löök käega ja laud kukkus wälja. Selle tagant tuli nähtawale pragu, mis wiis kaljusse.

"Siis, Noz — ruttu, ruttu!"

Noz-Col roomas auku ja Brent seadis lauad kõik jälle wanasse paika.

Emis, kes oma pörsastega lauda nurgas lamanud, tarwitas juhust ja lippas lahtisest uksest õue. Brent lastis tal minna, sest tal polnud nende tagastamiseks enam aega. Ruttu pani ta lauda ukse riitwi ja joofsis õue lähikesste, õõnsate puutüwede juure, mida mesipuu-dest tarwitati. Ta kahmas ühe neist, asetask selle lauaukse ligidale ja pööras temale käega. Wihaste mesilaste mesik mühin wastas seest. Siis tuli kogu pere wihastelt wälja, et waadata, kes see ehitaja on, et teda eemale peletada.

Brent ronis nagu kass üles õues karmawale mooruspuule. Ta kuulisk juba hääletõmu.

Ei näidata süütut nagu, ronis ta niitiitwi puu otsa, et selja lähenewate sõdurite ja shandarmide poole pööras, ning hakkas puulatma rahutama. Mooruspuu oli täis küpseid kollaseid marju. Kanab, kõige pealt aga emis oma poegadega aati, kui marjad walmis, iga päew tema alla, kus nad mahakulunud marju wõisid süüa.

Nii pakkus Brent täielikku süütusepilti, rääkis emisele oma all juugustawaid sõnu ja ei paistnud lähenewat sõdurisalka nägewatki.

Kajas äge püstitäpärabõõt wastu õuemäramat, aga Brent jäi üles ja hüüdis pahaselt:

"Mis on?"

"Seda ja juba näed!" wastas kaskiw hääle.

"Jsa ei ole kodus. Tema on isand ja minul pole õigust teid tema äraolekul sisse lasta."

"Need ajad on mõõda, mil te wõisite seadusi ja eeskirju tähelepanemata jätta," ütles hääle wäljast lühidalt ja terawalt.

Brent ronis meeleldi pikkamisi puu otsast alla ja lükkas õuemäramat eest riitwi ära.

"See on Marku kula, ärge seda unustage, kuhu te tema äraolekul sisse tungite. Selle teotuse eest saate karistuse," katsus ta salga juhti weel kord sissetungimisest tajasti hõda.

"Hoia oma sõnad enesele ja kasi tee pealt eest!"

"Mis te tahate?"

"Rõõwel on siin — seda ja muidugi ei tea!" ütles juht pilkawalt.

„Milline röövel? Teie effite!“ vastas Brenk liikumatul näol.

„Küll me seda näeme!“

Juht andis oma kõrval seisvatele meestele märku ja hüüdis väljajäänutele midagi Türgi keeli. Kuus meest piirasid siis talu ümber ja kuus läksid juhi järele, püüdsid laste- walmilt käes, matja.

Kula oli warsti läbi otsitud, samuti selle all ajumad tagamaratambriid.

Ei leitud midagi.

Siis mindi lauda juure, kus wihased mees- tilased weel ikka wihaselt sumistasid. Keegi ei julenud neist mööduda, sest et üks meestest, kes katset oli teinud laudaukse juure pääseda, tub- listi olt nõeluda saanud.

Agaga juht, noor pealik, oskas abi leida. Wõttis peotäie heinu, tegi need tergesti mär- jaks ja pani põlema. Seda suitsutung'at käes hoides läks ta takistamata laudaukse juure.

Lauda nurgas seisis hunik raage. Sellest pistis ta mõõgaga mitu korda läbi, kippis seinu, silmittes lauta igast kantsist, ei leidnud aga midagi filmatorikamat

Siis otsiti kogu aed läbi, iga heinasaad ja õlehunnil tuhnik segamini.

Brenk silmittes läbiotsimist ükskõiksest. Mi- nult kui ohwitser laudahoonesse astus, sat ta pisut rahutuks. Agaga maast mada'ast harjunud ükskõikjust ilmutama, keerutas ta enesele wilka, nagu ei oleds kõik see kupaatus temasse puu- tunudki.

Tige naeratus lendas nagu wari üle ta näo, kui türklasi wiimaks nõutult kutsa aia nurgas nägi koos seiswat. Noor pealik rääkis seal nähtawasti temast. Mis ast see oli, ei mõistnud ta, sest nad rääkisid Türgi keeli, kuigi shandarmid olid albaanlased, nagu seda nende wäimuse Türgi mundrist hoolimata juba esimesel pilgul näitas.

Kuna nad nii seisis, paistis wahe käskija ja käsualuste wahel selgesti silma. Pealik ei paistnud olemat ei türklane ega albaanlane. Tema oli kõigist kõige wäiksem. Ta oli wae- walt lestmise suurusega, aga paenduw ja näis koos seiswat ainult soontest ja kontidest. Kõige pealt ei ilmutanud ta rõõjooned wähemaltki farnadust ta käsualustega. Kõhnetu, pikk nagu oma kõwera, õhukese, suure ninaga, kõrge, ktsa oltsaefisega ja nurgelise massiivse lõuaga lä- hendas Kautafia päritolule, mis seda tõenäo- listemaks sai, kui selle juure arwati pigimust, lühike kräsuhabe, nagu seda enamasti tšherkes- sid kannawad.

Kõige wastikumat mõju awalbasid ta tor- kawad ja ligistikku seiswad filmad oma luu- rawa waatega. Nad wahtisid täis kawalust ja

tõgedust nagu paar pruuni läikawat nõõpi sü- gawatest filmakoobastest. Kui ta rääkis, sara- sid kaks rida terawaid hambaid nagu hiire- hambad ta ktsaste huulte wahelt. Kuna ta meestesal olk pruunides mundrites, mis lagu- nend ja wõidunud, olk Shamyl-Bet munder elegantne. Nii suur oli wahe tema ja ta meeste wahel, et teda oleds wõidunud ennem arwata mõne rööwliisalga peameheks kui sõja- wäesalga juhiks.

Nagu ta seal nüüd shandarmide ja sõbu- rite salga keskel seisis ja ägedaid liigutusi te- hes meeste peale püüdis mõjuda, wõidi ta näol selgesti näha wiha ja pahandust. Riht- tised pilgud, mis ta kulale ja Brenkile heitis, et kuulutanud midagi head. Nähtawasti olk tal weendumus, et Brenk ja tema pere Moz-Coli peidn-urgast teadsid. Sest nuuskurid, kõige pealt Mail Dzona, olid õõsel kõik salamahtit teada annud Trzisse, wäiksesse garnisoni Stu- tari järwe kaldal, nii et Shamyl kogu Gruda waldkonna piiri wäiksest wõis piirimahtide abil kinni panna.

Kõik kiltmaa majad otsiti läbi, ilma et jälgegi oleds leitud. Minult Semi ory oma kurtistikubega wõis teda warjata — ja siin pidi ta olemat!

Nüüd aga paistis ta kiire ja osaw tegut- semine ometi jälle ilmaaegu olemat.

Agaga Shamyl-Bet ei kaotanud weel lootust. Wahelt leidis ta ometi weel mingisugused jäljed.

Weel kord andis ta käsu kogu kula läbi otsida ja läks ise meeste eeskõtsas kulasse tagasi.

Brenk silmittes wäikse kahjurõõmuga pealiku naha ja waataks, laisalt moorussepuu tüwele toetudes, nende tegutsemist pealt.

Tükt aja pärast ilmus Shamyl jälle kula läwele ja silmittes Brenki wihasel pilgul.

Siis läks ta tema juure.

Parajasti kui ta tema ette tahtis seisma jääda, kutsus üks shandarm ta Türgi keeli matja tagasi. Seal kajas nüüd wali, erutatud rääkimine, siis aga sumbusid hääled äkki.

Shamyl ilmus kulast, tige naeratus huultelt „Mu filmaterake,“ algas ta, „näen, et siin ilmaaegu otsime. Sina ei tea siis rööwlist mi- dagi? Tema ei wiidunud ital Teie kulas?“ „Sumala eest — ei!“ vastas Brenk trot- siwalt.

Shamyl seadis enda nähtawasti juhustli- kult nii, et Brenk selja kula poole pidi pöörma, kui ta pealikule tahtis wastata.

„Plus,“ tähendas juht ükskõiksest ja andis shandarmile, kes läwel näis käsku ootawat, filmadega ilma Brenki nägemata märku. „Me wõtame ju aga enestega wangifotta, kui wale-

tab, ja sinu isa tabab raske karistus ja warandusest ilma jäämine — seda sa tead. Sest teada on ju, et seaduse waljus tabab igameest, kes röömlit oma juures warjab wõi toetab."

"Ütle seda kõik minu isale Markuse. Meie kulasse olete teie wastu digust sisse tunginud ja olete kogu maja ning õue pea peale pöörnud. Tema ei ole mees, kes niisuguse teotusega lepib."

"Ja kelle oma on see?" küsis Shamyl äkki ja hoidis Brenkile filmade ette püssi, mis temale shandarm, kes Marku poja toga seisks, kätte ulatas.

Brenkile woolas weri näkku.

See oli Noz Coli püss. Kiire põgenemisega ei olnud Brenk püssi peitmise peale mõelnud. Ja nii jäi see teiste sõjariistade hulka lamina kõrwale seinale rippuma.

Hämaruses, mis kulas kistaste laskeaukude tagajärjel walitses, ei olnud türklased neid efiti dieti filmitsenud. Hiljem waatas üks shandarm püssid terawamini läbi ja wõttis Nozi püssi, mis uuemamoeline ja sellepärast filmatorfaw, maha. Ta waatas selle ühe laskeaugu juures läbi ja leidis, et see täitsa uus Türgi sõjawäepüss oli, nagu neid alles lühike aeg oli tarwitatud. Pära külge olid tal Türgi numbrid sisse lõigatud. Kuna ta ise lugeda ei osanud, siis kutsus ta Shamyli.

"See on Ibrahim Sadiku püss, kelle rööwel maha lastis, enne kui ma teie juure tulin, ja sellelt see koer selle püssi nähtawasti on rööwnud," otsustas pealil.

Brenki filmapiirne ehmatas oli temale uueks tõenduseks, kui püss üksi selleks weel ei oleks ulatanud.

"Kelle oma on see püss ja kuidas sattus ta teie kulasse? Waata, wõi ma lasen su siiduda ja ära wiia," korwas Shamyl näüd rõhuga ja terawasti.

"Küsi minu isalt. Mina ei tea seda."

"Kas lugeda oskad? — Teie, mägestiku metslased, olete liig toored ja ostate ainult meie shandarme ning sõburid warjupaigast maha lasta, aga lugeda teie ei oska. — Mu tallele, tema nimi on Ibrahim Sadik ja selle püssi on Teie sõber tema käest warastanud, niipea kui ta tema tappis. — Siduge ta kinni!" määrastas Shamyl.

Brenk ei julenud wastu rääkida, kui ta käed seljale seoti, nii et nõõrid ihusse lõikasid. Uuesti otstiti ja tuhniiti kõik läbi, ja jällegi ei leitud mingisugust jälge.

"Pean teifiti talitama," pomises Shamyl, "wägivald fiin ei aita. See koer on liig kange taelaga."

Ta lastis ta ümbert sidemedära wõtta ja kutsus ta enefega meesteruuni.

"Waata, sõbrakene," algas ta äkki nagu ümbermuudetuna, "sinu isa, sinu wennad ja sinu enese wõin ma wang' panna ja ahelasse needida. Teie kula põletatakse maha, sest püss tõendab, et teie giaksuriga ühenduses olete. Aga mina soowin sulle head. Sinu isa on kodust ära ja ma peaksin sinu esitja äkki kaasa wõtma. Teen sulle ettepaneku, millest keegi midagi ei tea. Kolmsada kulbnaela saab see, kes rööwli elusalt wõi surnult meie kätte kätt metab. Selle jagan ma sinuga — sadawits-kümmend sulle, kui mulle ütled, kus ta wiibib?"

Brenk filmitses teda umbusklikult ja trotwalt.

"Mina ei tea midagi Nozist ja ei tea ka, kus ta wiibib."

"Küll sa juba tead, aga sa ei usalda mind. Ma töotan sulle weel enam. Luban sulle anda tähtsa uue püssi ja kolmsada padrunit. Siis ei tarwitse sa ennaft enam wälja naerda lasta, kui sa peol oma wana püssilokkiga märki ei taba. Waata, ma tean sedagi, kuidas eile oma kogu suguwõja naeruks said."

Brenki filmad hakkasid hõõguma.

Püss!

Aga ta wankus weel.

"Lubamine ja tasumine on kaks waenlast," tähendas ta.

Shamyl röömustas südames. Ahnus ja haawatud edewus olid ärganud, seda tõendas poisi wastus.

"Kui ma sulle besja annan ja kobe wiis kulbnaela käsirahana wälja maksan? Kas kahtled siis weel, et mu mõited auwad on?"

Ta awas mundrinõõbid ja wõttis kollase nahkoti wälja. Sellest wõttis ta wiis kulb- raha ja hoidis need Brenki filmade ees.

"Need on sinu omad — wõta!"

Brenk ei wõtnud, aga himu ta filmis raha nähes rääkis selgesti wõitlusest ta südames.

"Ja mis pean ma isale ütleva, kui ta küsib, kust ma selle püssi olen saanud?"

Wõte oma püssi peale joowastas ta.

"Sa lähed homme Gurfinjessi ja sealt edasi Ipekisse ning jutustad lihtsalt, et selle ühelt shandarmilt oled wõtnud; peaaegu iga päew lasewad rööwliid mägestikus wahte maha, et enesetele saada odawasti püssi ja padrunit. Seda tead sa sama hästi kui mina."

"Ja millal ning kus saan ma lubatud kolmsada kulbnaela?"

"Tuzis. Wõid salamahiti tulla, keegi ei saa seda teada, kui ma sulle kulbnaelad wälja maksan."

(Järgueh).

Graziella wôti.

Itaalia kirjanik F. de Renzis.

2

Nende sõprus muutus ikka kindlaks. Valaperti ei olnud juba algusest saadik asja targu kiirustanud; temal oli ju täis kuus kuud aega ja ootamine polnud paha. Waheajal oli ta südames, ilma et seda ise tähele pani, muudatus sündinud. Esiotsa katsus ta kõik abinõud ära, et neiule läheneda, kõik oma lootuse heale kooswiibimisele pannes; aga ajajooksul neelas neiu wõluw juuresolek kõik ta teised mõtted. Õrnasti naerataw madonnanäokene, neiu lõbus kohmetamatus awaldasid temale wõluwat mõju. Neiu naerus peitus hõbeheli, mis ta kõnehääle sügawast kõlast weetlewalt lahku läks.

„Ärge pange seda mulle pahaks, Gustavo,“ ütles ta ühel õhtul, „kui ma asjadest räägin, millega mul tegemist ei ole. Kui me üksteisega tuttawaks saime, küsisin ma Teilt, mis amet Teil on, ja Teie wastasite, Teie olla laiskleja, päewawaras. Peale selle ütlesite, Teie olla waene, ja kes niisugust elu elab kui meie, sel pole tõesti raske rikkust kanda. Sellegipärast peab mõtlema elamisküsimuste peale. Miks ei tee Teie kogu päew mitte midagi? Miks ei katsu Teie mõnda teenistust leida?“

Õnn Valapertile, et pime oli, sest waene marchese, kellele ootamatult kallale kiputi, punastas sügawasti. Aga ta toibus kohe ja ütles:

„Preili, üks amet mul küll on: olen armunud!“

„See amet on wilets amet,“ wastas neiu, et seletusest pääseda. „See on amet, mis Teid kaugele ei wi.“

Jutt lõppes, aga ei kestnud kaua, siis alustas marchese ise sellest juttu. Armastussõnad põlesid ta keelel ja nii seletas ta neiule siis ühel õhtul selgesti, et ta teda armastada. . . Oma imestuseks nägi ta neiu näol ägedat meeleliigutust ja ka neiu hääle wärisest, kui ta temale wastas:

„Miks pidite mulle seda armastust seletama? Olime siamaani nii õnnelikud.“

Valaperti ei teadnud, mis wastata, wiimaks ütles ta:

„Ma ei wõi teisiti, kire piin on wähem walus, kui seda tohifakse awaldata olewusele, keda armastatakse. . . Kas olete mulle pisutki hea?“

„Mina! . . .“ hüüdis Graziella, hakkas waljusti naerma ja oli kadunud.

Kummaline!

Nende wahekord oli nagu kiigemäng. Niipea kui marchese armastusest rääkis, andis neiu temale pahu sõnu, sai pahuraks ja ei wastanudki ta küsimustele. Oli ta aga üksluine, siis oli Graziella täis õelikkust, täis lapse-likku lahkust.

Graziella oli waene ja naeris oma waesuse üle; tädi elas wäikesest paiukist ja naiste kokkuhoidmise kunsti tagajärjel osati weel niipalju järele jätta, et sellega muusikatunnid saadi kinni maksta. Teenijaid neil ei olnud. Graziella laskis korwikese oma aknast nõõriga alla õue sisseostu tarwis ja kauples nii moodi ümberrändajalt müüjalt juurwilja ja mune. Siis teadsid majas kõik, kui kehvalt nad elasid. Neiu aga ei hoolinud majarahwa tühjast jutust ja naeris ise kõige enam oma wiletsa toidu üle. Mõne sou eest muretsetes ta enesele kõik riided. Õlgkübara pähe, targeldatud kleidi roosa paelaga, wäikse rätiku õladele ja paari häid saapaid — nii käis ta oma teed.

„Kui ainult mu õpetaja nii kaugel ei elaks!“ ütles ta mõnikord ohtes.

„Miks? Kas Teid pikk tee wäsitab?“

„Wastuoksa, see on mullehea, aga —“

„Aga?“

„Nii ei tea Teie siis sugugi, herra miljonär,“ wastas ilus neiu, „kui ruttu saapatallad pikka teed käies läbi kulwad? Milline iseäralik waene Teie olete! Tahate olla waene ja ometi suitsetate kogu päewa ja teete suured silmad, kui ma Teile jutustan, millist kehwa toitu ma söön.“

„Mina toidan ennast wäikesest rahasummast, mis ma maal oma wäikese koha eest müües sain,“ wastas marchese ja punastas wastu tahtmist.

„Ja siis, kui see lõpeb?“

„Noh, siis tulgu, mis tuleb!“

„Aga tulewik?“

„Minu tulewik seisab Teie silmis. Olen kakskümmendwiis aastat wana, õhk on tore, Neapeli taewas sirab kullas, asuuris; luuletajana ei tunne ma midagi ja maalijana ei maali. Isamaa minu nõu ei waja. Armas Jumal kannab mu igapäise leiwa eest hoolt, ja majaomanik annab mulle katusealuse, et kaste mu pead märjaks ei teeks. Ma armastan üht taewalikku neitut, keda iga päew tohin näha, ja kui ma teda ei näe, siis kuulen teda akna kaudu. Mis tarwis peaksin küll oma tulewiku peale mõtlema?“

„Ja kui koharaha ära on söödud?“ küsis ilus neiu murelikult.

„Noh, siis on küllalt weel aega selle peale mõtelda; nüüd soowin ma enesele waid ühte — seda ühte ainult soowin ma tulewikult — Graziella armastust!“

„Head ööd,“ hüüdis neiu kelmikalt ja pani aknaluugid ruttu kinni.

Sedawiisi möödusid kaks kuud.

Valaperti oli armunud, aga ei mõtelnudki abiellumisele. Wahetema markiititli ja neiu wahel oli liig suur, aga ta tundis enda õnneliku olewat awalikult pakutud sõpruses ja õrnas õelikus tundes, mida Graziella ei warjanud. Ta ei teadnud, kuhu teda see roosidega ülepuistatud tee pidi wiima . . . ta oleks igawesti nii elada tahtnud.

Seda rahu segas aga wahetewahel walus mälestus kihlweost, mille tulemus pidi olema Graziella au. See oli piinarikas mõte, millest ta ilmaaegu katsus wabaneda. Ta seisis raske ja hirmsa wastolu ees. Mida lähemalt ta neitut tundma õppis, seda raskem näis talle olewat wõit. Neiule silma waadates ütles talle Graziella süütu pilk, et ta ainult äraandmise kaudu sihile jõuab, ja kui Graziella talle usaldawalt oma südame awas, siis tundis ta enda olewat wõidetud, jah, ta oli otse rõõmus kaotuse üle, mis teda hirmsat tegu tegemast hoidis.

Aga siis nägi ta jälle oma sõprade pilkawat naeratust ja mõte nende pilke peale tegi ta meeletuks. Ta uskus juba nende pilkeid kuulwat ja otsis ilmaaegu soodsat wastust. Kuidas wõis ta enda tunnistada wõidetuks? Ei, see oli wõimatu. Ta sulges silmad ja ütles:

„Ei ma taha mõtelda homse päewa peale, mul on ju weel mitu kuud aega!“

Weel raskemasse seisukorda aetas teda Cipriani kiri, mis õnnetule Valapertile meele tuletas, et otsustaw päew läheneb ja piiramisoperatsioonide kohta aruannet nõudis. Igast sõnast kajas wõidu pilge ja kindlus.

Sellest jatkus Valaperti südames iga ehtsa tunde waikimapanemiseks. Okas muutus terawamaks, magusatele unistustundidele järgnesid ööd täis meeletoitud mõtteid ja armastusrikastele kawatustele, mis neiu süütus ta rinda istutanud, kõige hullemad plaanid.

Graziella märkas warsti temas sündinud muudatust ja ei teadnud, kuidas seda seletada.

„Miks olete nii kurb?“ küsis ta murelikult. „On Teil mõni mure, mida mina ei tohi teada? Ütelge ta mulle, sest Teie ei tea, kui walus see mulle on, kui Teid näen kurwana.“

Valaperti rääkis oma waesusest, hädadest ja puudustest.

Graziella waikis, aga kui marchese õhtul jumalaga jättis, ütles ta:

„Waadake, Gustavo, tädi ja mina olime talweks mõned liirid kõrwale pannud; nad on siin paberis. Wõtke see raha ja andke wälja, kuni teenistuse leiate.“

Valaperti tormas minema.

Graziella sõnad olid teda sügawasti põrutanud, ja ometegi tegi ta järgmisel päewal uue kallaletungimiskatse.

„Teilt Graziella, soowiks ma waid üht,“ ütles ta „Teie armastust!“

Neiu ei naernud enam; ta jäi wait. Kui Valaperti temale salamahiti mõne sõna sosistas, et tädi ei kuuleks, siis waatas neiu talle suuril silmil otsa, nagu oleks ta tahtnud ta südame põhja waadata. Iga päewaga jäi ta umbusklikumaks, ka ei jätnud ta iial enam oma kätt kauaks Valaperti kätte.

Neiu ärewus kaswas aga iga päewaga ja tahtmatu wabin waldas teha, kui marchese silmist kireleek wälja lõomas.

Ühel õhtul kestis marhese külaskäik pisut kauem aega kui muidu; tädi, kes nurgas kudunud, oli magama jäänud. Rinnale wajunud pea ja rahulik hingamine ei lasknud tõusta kahtlust, et see hea inimene enam midagi ei kuulnud.

Seni nii elaw jutt katkes äkki. Noored inimesed silmitsesid üksteist waiki-

des, nagu kartes, et sõna neid ümbritsewa wõluwuse katkestab.

Äkki tõusis Graziella.

„Kui palaw on see tuba,“ ütles ta ja astus akna juure.

Kuu wajus parajasti merelahte, tema paistel paistsid Sorrento kuld siluetid silma. Kullakas wagu ujus auruses õhus, pikkamisi kustused tuled majades; lõpmatu linn, mis mäejalal seisib, näib uinuwat. Neiu nõjatas käsipõsikile aknalaual, Näis, nagu oleks ta kõik maailma unustanud. Isegi nooremehe juuresoleku; ta rinnust tõusis ohe.

Valaperti küsis:

„Graziella, kas käis see ohe mõne mälestuse wõi soowi kohta?“

„Eksite,“ wastas neiu ilma pöörmata, „ma ei ohanud, waid hingang wärsket õhku kopsu!“

Jälle katkes jutt, kuid juhus oli liig soodne ning Valaperti ei tahtnud seda jätta kasutamata. Sel õöl wõi ei iialgi pidi ta Graziella asjus selgusele jõudma. Kuuwalge õõ oli armastuse awalduks nagu loodud, aga ta ei leidnud teed. Aken, mis liig kitsas kahele, ei lubanud temal neiu kõrwale astuda. Ta nõjatas ukse najal, käed taskus, kuna ta silmad Graziellal wiibisid. Kuuwalgus laskis neiu saledat keha näha; ta kael ja käed sirasid walgetena ja kõik neiu weetlused seisisid ta waimu ees.

St. Martino kell lõi paugu, mille kaja kaugele mägestikku kadus, nagu sõbra manitsus, kes ei taha eksitada.

Kell oli üks öösel.

Graziella jahmatas ja ajas enda sirgeks; ta silmad lahwisid kaugele. Valaperti tundis neiu lähedust, tundis ta kiiret, peaaegu lämbuwat hingamist. Ta kahmas neiu käest kinni ja wäsinult wajus Graziella ta rinnale.

„Kas armastad mind?“ sosistas marchese talle kõrwa.

„Oh kui wäga!“ wastas neiu ja see magus sõna kustus öösisse waikusse.

* * *

Järgmisel päewal kirjutas Valaperti krahwi Ciprianile:

„Hoia raha walmis, kaheksa päewa pärast on wõti sinu käes.“

Aga tuli ootamatu juhus, sarnane sellele, mis Cesare Borgia kawatsused luhta ajas. Oli ju ometi see rebane kõik ettewalmistused teinud, et ta paawst

Aleksandri surmapäewal walitsusest ilma ei jääks. Ainult seda polnud ta ette näinud, et ta sel päewal wõiks haige olla — kahtlemata kõige pahem asi, mis wõib juhtuda isikule, kel midagi ees on.

Sarnane oli lugu ka Valapertiga. Päew warem oli ta kirja ära saatnud ja sai praegu krahwi wastuse:

„Oled õnnelaps, sest Graziella wõti on kulda wäärt.“

Neid sõnu luges ta, kui palawiku esimesi tundemärke tundis, mis ta elule hädaohtu ähwardasid. Kiri kukkus tal käest, silmade ees läks mustaks ja kaheksa päewa möödusid, ilma et ta neid nägi, sest ta oli meelemärguse kaotanud.

Ta oli soojatõppe jäänud. Ainult nagu unenäos mälestas ta arsti käiku ja haigerawitsejanna rawitsust, muu jäi tumedaks; aga talle paistis, nagu oleks ta palawikujampsimiste ajal teiste hulgast esile kerkinud üks teine, jumalik nägu, kelle mälestus waid nagu unepilt ta ees lehwis.

See imetaolik walgusestümbritsetud ilmutus ei wõrdunud ühelegi olewusele, ta oli nagu Fra Angelico pinslist kuldpõhjale maalitud, pikka rüüsse mässitud taewalik kehata kuju, millelt ta ei suutnud silmi kõrwale pöörda.

Kui ta enese juba tundis parema olewat, siis ei teadnud ta, mis sellest arwata; ta ei julenud küsida, arwates, et wõluw unepilt ühes werekuhjumisega peaaugust kaoks.

Wiimaks ei wõinud ta seda ometi tegemata jätta, waid küsis selle olewuse järele, kelle pea ümber pühapaiste säranud. Aga ta naerdi wälja. Tema wiltsasse kambrisse kuuendal korral ei olnud mingisugust inglit ilmunud.

Ta pidi rahule jääma. Aga pikkadel paranemistundidel mõtles ta armsale ilmutusele, mis ta mälestuses ajajooksul armastatud neiu ilme omas.

Wahepeal ei olnud ükski ta sõpradest ta haigusest midagi kuulnud, sama wähe ta perekond. Temagi ei kuulnud midagi oma ilusast naabrinnast. Neiu kinnised aknad ei annud ta uudishimule wastust ja kiri, millega ta midagi küsis, jäi wastusetu.

Valaperti sai ruttu jälle terweks, ruutemini kui ta oli lootnud. Ta läks tutta wale terrassile, aga ta ootamine oli ilmaaegu. Ta koputas Graziella uksele, aga

ei saanud wastust. Wiimaks teatas talle uksehoidja, et ilus neiu maal wiibiwat.

„Kas kartis ta wahest hakkamist?“

„Wõib olla.“

„Millal tuleb ta tagasi?“

„Nädala pärast.“

„Ma ootaksin teda ka kuu aega.“

Aga waewalt oli ta enesele selle töötuse annud, kui talle juba ta ülesande raskus hingele laskus.

Kaheksa päewa üksikus kambris kirgede meelewallas! See oli wõrratu piin. Ta waatas ringi ja märkas oma ümbruse wiletsust esimest korda. Lagedad seinad, wiletsad pildid, kirjude lilledega maalitud lagi. Talle tuli meele, et ta seda oma pika haiguse ajal hoopis teiste silmadega oli wahtinud. Tookord oli lagi taewaliku ilmutuse tagaseinaks ja luuleline. Ilmaaegu katsus ta oma mõtteid mujale juhtida, ikka jälle kerkis neiu weel selgemalt, weel wärwikamalt ta silmade ette. Nii siis oli see Graziella ise olnud, kes teda ilma ta teadmata rawit senud ja ta woodi ees walwanud! Puhas, magus olewus. Kui kangesti otsekohene oli nüüd ta armastus neiu wastu ja kui anduw ja tagasihoidlik oli neiu poolehoid!

See arusaamine tegi ta õnnelikuks. Oli nii magus teada, et neiu teda ise oma elu kaalule pannes armastas. Waene Graziella! Kui hea oli ta ja tema, marchese, oli wõinud tema wastu nii alatut kawatsust hellitada, oli teda oma häbistawa kihlweo läbi teotanud!

Ta läks näost punaseks häbi pärast, tundes, et igal ausal mehel oleks õigus olnud temale kõrwalopsu anda. Ta wandus enesele oma ülekohtu awalikult andeks paluda, ja palwetas, et neiu warsti tagasi tuleks, et ta teda weel kord nii täis usaldust ja anduwust wõiks rinnal hoida.

Nädala pärast tuli Graziella tädi seltsis tõesti tagasi. Marchese ootas teda kärsitult maja ees ja lootis, et neiu talle wastu jookseb, niipea kui ta teda näeb, juba ta näost ta õnne ära luges. Aga Graziella läks pikkamisi trepist, üles ja andis talle üsna rahulikult käe aga ta oli kahwatu ja waewalt weel tuntaw.

„Graziella, kas Teil mulle sõnagi ei ole?“ hüüdis noormes.

Neiu pööras pea kõrwale ja ütles pimedale:

„Tädi, kui sa wõiksid näha, kui inetuks signor Gustavo on muutunud!“

Õhtul ja järgnewal päewal wiibis Valaperti naiste pool. Ja püüdis igal juhusel Graziellale midagi ütelda. Neiu ei hoidnud eemale, aga ta olek oli muutunud.

Tädi, kellelt ta nende maalwiibimise kohta teateid nõudis, teatas lahkesti, keegi ametnik kosinud Graziellat ja sellepärast wiibinud nad ühe sugulase juures, kes selle juures wahemeheks olnud.

„Ja Graziella oli nõus?“ küsis Valaperti rahutult.

„Usun jah,“ oli lihtne wastus.

Kõik nooremehe kawatsused warisesid nagu kaardimaja kokku. Ahastades ja armukadedalt pööras ta neiu poole ja sosistas:

„Graziella, kas on see tõsi, et tahate abiellu astuda?“

„Miks mitte?“ wastas neiu süütult.

„Kas Te ei ütelnud, et mulle hea olete?“

Neiu naeratas kibedasti ja kahwatas.

„Ütlesin,“ wastas ta, „aga mis sellest.“

„Nii siis pole Teile minu armastus midagi wäärt. ja see, mis Te mulle tol õhtul siin akna juures ütlesite, ei tähenda Teile enam midagi?“

„Ütlesin ainult, mis kõik noored üksteisele ütlewad.“

„Aga ma armastan Teid, Graziella, armastan Teid kõigest hingest.“

Neiu oli minestusse langemas, kuid kogus ennast:

„Ah nii, Teie armastate mind? Jumalik —“ ta hammustas huuli — „Teie armastate mind, ja mis weel?“

„Armastan Teid igawesti.“

„Ja edasi?“ küsis Graziella tungiwalt ja waatas teda terawasti.

„Edasi? Kogu eluaja armastan ma Teid,“ ütles Valaperti kõige elawama tundega.

„Ma ei tea, mis Teie armastusega pean tegema,“ wastas neiu ja pööras talle selja.

Mees kukkus nagu taewast. Ta uskus, et see neiu teda oma elu hädaohu pannes armastab; ta oli teda rinnal hoidnud ja tahtis ta enese juure tõsta ning pidi teda nüüd tõrjuwana leidma. Wististi pidi keegi teine, alam, selle neiu omale saama, selle ilusa neiu. See oli hirmus piin, ja meeletult hüüdis ta:

„Jumala eest, ärge käige minuga nii põlglikult ümber! Kui Te teaksite, kuidas ma Teid armastan, Teie ei võiks mulle nii wastata. Ma pakun Teile ju kõik, mis mul on.“

Ta silmitses Graziellat, kes näost wägakahwatanud oli ja peos paberitükki hoidis, mis ta taskust wõtnud. Waewalt suutis neiu weel jalul seista, nii suur oli ta meeleliigutus, ometi oli tal weel jõudu tädile ütelda:

„Armas tädi, palun, jäta mind herra Gustavoga üksinda.“

Kui tädi toast wälja oli kobanud, ütles Graziella noorele mehele wiha ja põlgtusega otsa waadates:

„Lahkuge minust! Kas Te siis aru ei saa, et Teie armastus mind rüüwetab? Kas Teie ei märka, et Teie sõnad mu tapawad?“

Ja pikkamisi, wärisewal häälel jatkas ta:

„Herra Gustavo naine! Tore tiitel, ei võiks tõesti keegi suuremeelsem olla!“

Valaperti, keda need sõnad kohutasid, silmitses teda üllatatult, aga weel enne kui ta midagi jõudis ütelda, jatkas neiu:

„Herra marchese Enrico Valaperti, Teie olete alatut kawatsust tarwitanud.“

Neiu ärewus oli nii suur, et ta minestades maha langes.

* * *

Marchese oli meile pärast sööki selle oma raske nooruspatu jutustanud ja lõpetas nüüd:

„Ma pärsin kahju ja pilke ja mind heideti ukse taha. Alles aasta hiljem sain andeksandmise. Pulmapäewal soistas mulle mu abikaasa armsasti kõrwa:

„Pea meeles, ausa neiu wõti seisab kirikuõpetaja käes!“

(Lõpp).

Tahaksin!

Marta.

Weel kord nooruserajal
tahaksin olla ma teel,
tahaksin teekondajulgelt,
oieti alata weel!

Tuul aga wastab, nii wihane ta:
Ei saa — ei saal!

Tahaksin maitsta kord õnne,
millest unistab ilm,
et mulle hetkekski paistaks
õnne naerataw silm!

Tuul aga wastab, nii wihane ta:
Ei saa — ei saal!

Tahaksin armastada.
Kaunina keda ma näen!
Lõpmata kallis ta mulle —
ilma kas temastki jäen?...

Tuul tundub ju lahkem, kuid was-
tab peaa:

Ei tea — ei teal!

Kosilased.

Saksa kirjanik Hertha Fricke.

Nagu unelmad seisid kolm nõmmetalu õhtupäikese käes, punetawail aknail, ümbritsetud tõmmudest mändadest ja õitswast kanarpikust. Sinfoonia punases ja pruunis, — mugawa warjupaiga pildistus.

Keegi keskealine mees jõi seda ilu sooja rõõmuga. Temal olid teraw, kitsas nägu ja pruunid särasilmad. Nii toetus ta labidale, millega ta oma wiltsat aiamaad tahtis kaewada ja waltis sinna poole. Kuni päikesewalgus läänes kustus, nagu mahapõlenud kaminatuli.

Nüüd oli ilm hämar, — hämar ja külm. Nagu inimese-elu, kel enam pole kodu ega armastust!

Ühest talust wabanes tume wari. Keegi ratsanik ruttas Roosil talu poole, mis keskel seisis. Mõni minut hiljem wabanes ka Wõigu talust samasugune wari; keegi ratsanik tuli pahemalt poolt ja pööras teed mööda samuti Roosil poole minema.

„Armastus walwab,“ ütles mees unistawalt naeratades ja wõttis labida õlale. „Oleks minul hobune, wõib olla ratsutaksin minagi sinna!“

Siis sammus ta waikselt aias seiswasse maija, kus oma wana teenija seltsis üksipäini elas.

Roosil talus istus perenaine Marianne. Kaminatuli soojendas mugawalt suurt, madalat ruumi. Ümmargusel laual seisis wiieharuga küünlajalg. Ruum näis olewat pidulik, ja ometi oli see ainult pühapäew. Marianne armastas kaminatuld ja küünlawalgust.

Ümmarguse laua ümber pehmetel toolidel istusid need kolm. Roosil perenaine Marianne ja ta naabrid. Kimli peremees Kristjan ja Wõigu peremees Richard. Muidu oli mõlemate nimi Rõns. Nad olid wennad, suured walgewerelised, kenad.

Perenaine, kes lihtsat tumepunast kleiti kandis, waatas nõutult ühelt teiselt. Ta teadis, kui heameelega nad mõlemad Roosil talu ja Mariannet tahtsid omada. Armukadedalt walwas wend,

kui teine wend Roosil wiibis. Sellepärast tulid nad alati mõlemad.

Wendade talud olid wäiksed, nende põllud wiltsad. Isa oli neid ühes pidanud. Ja jättis neile wäikse rahasummagi järele.

Poegadele oli ta ütelnud, olgu nad ettewaatlikud ja hoolsad. Kui wana iseäraliste kalduwustega mees, kellele Roosil talu kuulus, silmad kinni panewat, olla ta pärandus odawasti saada, sest sugulasi tal ei olla. Siis wõidi põllud paremalt ja pahemalt poolt kergesti juure osta.

Aga kui Roosil omanik suri, sai proua Marianne tema pärijaks! Marianne oli ta nooreea armastuse tütar. Ja nüüd polnud ainustki põldu müüa! Pigi! Wõi õnn! Sest kes selle naise sai, sai ka kogu Roosil talu, kus kakskümmend hobust ja samapalju lehmi! — Lambaid lugemata. Nagu hall pilw woolasid nad üle nõmme, kui õhtu saabus.

Nad ei rääkinud palju, need wennad. Aga Marianne tundis nende waikset soowi ja pooldamist. Ja oli kurb. Nad olid talle mõlemad armsad, sest nad olid ükssteise sarnased. Ta taipas isegi, et Roosile premeest waja oli. Ja ta oli liig sooja südamega, tal pidi keegi olema, kelle eest ta wõis hoolitseda, keda ta wõis armastada!

Lese-elu on hall ja surnud.

Aga ta ei teadnud, kumb neist õige mees oli. Ja wennad ootasid wististi aega, mil tema üht nendest eelistaks.

Joodi tema seltsis klaas teed ja suitsetati tema lubaga. Siis mindi lahku. Nii sündis see juba aasta aega — iga päew! Mariannel oli lohutamatu tunne, kui nad läksid, ja wennadki polnud enestega rahul.

Wallingi õpetaja külastas küla. Ta wiibis esimesena mehe juures wäikses majas. Seda ta armastas. Usinasti töötas see mees oma wäikses talus wana teenija seltsis. Kõik oli seal puhas ja korralik, kuigi ta selle oli saanud ripakile jäetuna. „Asunduseks“ nimetawad seda nüüd linnainimesed. Mees olnud

lendur, räägitakse. Igatsedes silmitses ta tihti lindude lendu. Ah, kui nendega ühes saaks minna! —

Õhtuti istus ta kaua oma petroleumi lambi ees ja töötas pikema kirjatöö kallal. Kuni väsinult woodi läks.

Waikne, ilus loodus, katus pea peal ja puhas woodi puhkamiseks, kütkestaw töö waimule, — see, arwas ta, olla kõik, mida ta wajab.

Aga nüüd tundis ta, et tal ometi mõnikord nälg oli inimeste läheduse järele. Sellepärast rõõmustas ta wäga, kui õpetaja tuli. Wõi kui ta nõmmel männasalus juhuslikult Mariannega kokku sai, kel tema jaoks alati lahke pilk ja mõned lahked sõnad tagawaraks olid.

„Milline tark mees!“ mõtles Marianne tihti. „Miks ta küll siin üksinduses elab ja aeda harib?“

See mees oleks paremat wäärt. Tema juure ei tulnud ta iialgi.

No kuidas oleksid Rõnsid teda wahatinud! Ei, seda see mees ei tahtnud.

Õpetaja läks ka Roosile. Jõi seal perenaiseaga kohwi. Marianne küsis, kuidas proua ja kõik elawad ja andis talle omaküpsetatud head kooki. Õpetaja tänas ja sõi isuga.

„Teie juures on alati ilus, perenaine,“ ütles ta.

„See rõõmustab mind!“ wastas Marianne.

„Ainult peremees puudub talus!“ Marianne waatas maha.

„See on õige küll, õpetaja! Seda tunnen isegi. Äeg on kare ja raske, sulased tihti häbematud!“

„Siis andke ometi talule peremees,“ andis õpetaja nõu.

„Seda oleks küll waja.“

„Wennad Rõnsid — räägitakse juba, nad käiwat iga päew teil.“

„Aga mõlemad,“ ütles perenaine ja kahmas oma paksude patside järele, millest üks lahti tahtis hargneda. Siis punastas ta ja ütles ruttu: „Seep see ongi, õpetaja, et nad mõlemad tulewad! Üks walwab teist. Kummagagi ei saa ma rääkida, et kord teada saada, mis temas peitub, — rikkus wõi waesus!“

Õpetaja tõstis silmad üles ja need särasid huwitatult prillide taga.

„Waata, waata, perenaine, see meeldib mulle — sisemised wäärtused!“

Noh, wälimised on neil ju ühesugused naeratas,“ Marianne.

„See ei wõi ju raske olla,“ arwas õpetaja.

Marianne silmad tuhmusid uuesti.

„Ometi on see raske. Iial ei saa ma ühega nelja silma all rääkida, mitte iialgi. Üks annab teisele ikka uksekäeraua kätte. See on wõimatu! Kohtan ma üht põllupeenral, silmapilk läheneb teine põllult Küsin ma midagi, siis wastawad kaks. Üks kardab teist, meie jutud on nii isikuta, nii igawad, nii luurawad — ei taha seda enam! Ja nii ei näe ma kummagi südant! Muidu ei oleks ju raske südamesse näha!“

„See peab muutuma,“ töötas õpetaja. —

Järgmisel päewal kohtas Marianne juhuslikult lendurit. Ta rääkis temaga lahkesti, ja korraga arwas ta, et see mees, kes temast eemale hoidus, temale wõiks nõu anda. See mees näis nii kindel olewat.

„Herra Kanarpik,“ ütles ta armastuswäärselt, „mina usun, et olete tark mees.“

Mees naeratas, nagu oleks mõni laps mõne naljaka sõna ütelnud.

„Kas wõiksite mulle nõu anda?“

„Heameelega,“ wastas mees, „kui aga oskan.“

„Tahaksin teada, kuidas inimesele kõige paremini saaks südamesse wadata.“

„Pange tähele, mis ta teistest räägib,“ andis mees tõsiselt nõu. „Ja eriti siin, kus mõlemad wennad on!“

Marianne punastas, aga teadis, et kõik ümbrus ju tema peigmehi tundis.

„Tere hommikust, õpetaja-herra!“ teretasid mõlemad Rõnsid, sest nad olid parajasti koos, kui õpetaja Wõigule ilmus.

„See on hea, et teie mõlemad koos olete,“ ütles õpetaja, „sest see puutub teisse mõlemasse.“

Kristjan Rõns laskis punshi tuua ja Richard pakkus temale sigarid.

„Punsh wõib hea olla,“ tähendas õpetaja mõttes, aga Roosi kohwilauas istuda oli ometi mugaw. Roosid seisis laual. Naisekäed! — Kui inimene wanamaks saab, ei loobu ta neist heameelega!“

„Jah, meile oleks ka perenaist vaja. Tüdrukutega on wilets läbi ajada. Alati wõoras tahe,“ ütles Kristjan.

„Ja naisewõtmiseks oleme juba küllalt wanad,“ jätkas Richard.

„Kumb teist nüüd saab Marianne?“ küsis õpetaja awalikult. „Mina ootan juba ammu kihlusi.“

Wennad segasid waikselt omapunshi.

„See on raske,“ ütlesid nad, samuti nagu seda Marianne oli ütelnud.

„Ta ei anna märku, kumba ta eelistab,“ ütles Kristjan.

„Ja meie oleme wennad, kumbki ei taha teist eemaldada,“ jätkas Richard.

„Aga üks ei taha teisele ka teed anda, mis?“ küsis õpetaja.

Mehed waikisid jahmatades ja jõid.

Õpetaja naeratas.

„Tahan teile midagi ütelda: nii see ei lähe, ei wõi edasi minna. Üks seisab teisel ees, ja kumbki ei jõua sihile! — Teie ei tohi alati koos olla! Üksteise alla. Täna Kristjan, homme Richard, ja nii edasi. Siis selgub asi pea! Kuidas peab Marianne märkama, kumb talle armsam on, kui teine alati juures istub?“

„Õpetaja-herral on õigus!“ noogutas Kristjan.

„Kumb saab see olema?“ arwas Richard mõttlikult. Mõte, et tema see ei oleks, pani ta hingeldama.

„See on see, kes Mariannet enam armastab kui ta talu,“ ütles õpetaja. „Ja nüüd lähen ma koju.“

Wennad saatsid ta õue.

„Kumb läheb esimesena?“ küsis Kristjan, kui õpetaja oli lahkunud.

„Arwan sina, sina oled wanem,“ ütles Richard, ja uskus enese väga suuremeelse olewat.

Kristjan oli raswase jänese lasknud ja mõtles, et see ilus jahisaak oleks Roosil Mariannele. Ta riietus hoolikalt ja oli oma asjus kaunis kindel. Oli ka vaja. Põllud paremal pool Kimlit liiwastusid ikka enam ja enam ning ei tahtnud enam midagi anda. Samuti oli tal wiimastel aastatel hobustega pigi olnud. — Roosil oli neid kakskümmend. Ka igatses ta tihti niisuguse armsa, sooja, walge koha järele, nagu see oli Marianne kamina ees.

Nii peksis üks naisesüda täna kiiremini Roosil, kuigi ainult Kristjan ilmus ja Wõigu poolt kabjaplaginat ei kostnud.

„Nüüd,“ mõtles ta kohmetult. „Nüüd oli vaja tark olla. „Pange tähele, mis ta teistest räägib,“ oli tarkade, pruunide silmadega lendur ütelnud.

„Kuidas käib Teie wenna käsi, Kristjan?“ küsis ta ja süütas wäikse lambi põlema.

„Oo, on terwe. Meie ei tahtnud alati kahekesi siin wiibida.“

„See on ilus. Nii on parem westa. Kolmas on alati liigne.“

„Ja üks peab kord ometi teise tee walima,“ ütles Kristjan ja wahtis leegisse.

„Ärge rääkige edasi, täna mitte,“ palus Marianne ruttu. „Jutustage mulle, palun, oma wennast.“

„Richard on väga isemeelne. Ei ole ka hästi maja pidanud. See wihastab mind tihti, sest ta on ju ometi minu wend. Tema lehmalaud ei ole midagi enam wäärt. Roosil karjamaad oleksid talle väga kasulikud. Arge pange pahaks, Marianne.“

„Jah, meie karjamaad on head,“ ütles perenaine mõteldes, ja endamisi jätkas ta: „Nii siis wõtaks Richard mu karjamaa pärast, aga wend ei oleks pidanud seda ütleva.“

„Teie näete ilus wälja, perenaine. Mulle meeldib Teie punane kleit Teie tõmmude juuste kõrwal,“ meelitas Kristjan.

„Tean,“ tähendas Marianne laokil mõtteil ja segas roobiga tuld, nii etsädemed lendasid. Kristjan oli talle weel palju ilusat ütelnud, aga tema jäi ikka waiksemaks.

„Mina ei leia sugugi, et nii mõnusaam on westa,“ mõtles mees peltunult, aga ta oleks Mariannele ometi wõinud rohkem ütelda.

„Kas ei olesee ometi Richard?“ — — — Järgmisel õhtul tuli Wõigu talu peremees. Ta oli kaks ilusat fasaani lasknud.

„Kui asi nii areneb, pean iga päew linnuküpsist sööma,“ mõtles Marianne lustilikult. Aga ta süda põksus ometi kiiremini kui eile.

„Istuge, herra Rõns. Kuidas käib Teie wenna käsi?“

„Oo, Kristjan on terwe. Temal puudub ainult see, mis puudub minulgi. Naine!“ ütles Richard targasti ja seadis enda mugawalt istuma.

„Kas tahate olla tema isamees?“ naeratas Marianne.

„Oh ei, tema on ise selleks suur küllalt“

Richardi silmad olid täpselt sama sinised ja suured kui wennal.

„Kui sarnased nad ometi üksteisele on,“ mõtles Marianne, ja see ehmatas teda äkitselt.

„Ma ei tahakski isamees olla seal, kus asi nii tähtjas,“ jatkas Richard ja naeratas peenelt.

„Mispoolest siis tähtjas?“ küsis Marianne.

„Oh, seal on paljugi. Kristjani põllud on wiletsad, ta wajab maad. Ja ta hobustega on lugu halb – tal oli nendega õnnetus. Naine ei ole talle nii tähtjas. Sellepärast ei taha ma talle isameheks olla.“

Richard arwas ennast suureks diplomaadiks.

Siis jatkas ta:

„Aga muidu on mu wend kena poiss!“

„Ta on wäga Teie sarnane,“ naeris Marianne.

Aga siis juhtis ta jutu osawasti teistele aladele ja tänas lindude eest. Richard Röns mõistis ja lahkus:

„Kas ei ole see ometi Kristjan?“

* * *

Nõmme kohal seisis jällegi õhtupäike. Roosi talu perenaine jalutas männasalus, mille tüwed helkisid roosiliste pilwede wastuhelgist. Ta oli sõna maha jätnud, et täna kedagi wõorast ei taha sest et ta kodus ei ole.

Wennad astusid tihti akna juure ja wahtisid wastamisi üksteise aknaid. Siis raputasid nad pead, sest teisel põles weel tuli ja ta oli kodus.

Aga kus wiibis täna Marianne?

Tema oli nutnud. Oli peegli ees seisnud ja enese peas paari halli juust märganud.

„Jään wanaks,“ mõtles ta kurwalt. „Keegi ei armasta mind. Ühel puuduwad hobused ja põllud, teisel lehmad ja karjamaa. Mina ise pole neile midagi wäärt.“

Nii jalutas ta edasi. Juba tõusis kuu nagu hõbelaew. Päike läks looja. Wärin käis ta kehast läbi. Seal ligines üks mees. Kuna ta nõnda wastu õhtutawast seisis, näis ta olewat wendadest suurem. See oli Kanarpik.

„Miks jalutate Teie siin nii üksikult ja kurwalt?“ küsis tulija häälega, millel soe kõla.

„Kuidas ta seda ometi kohe tunneb!“ mõtles Marianne imestades.

Nüüd wingus külm ja tugew torm üle nõmme.

„Kirdetuul!“ ütles mees, wõttis oma palitu seljast ja pani selle Marianne õladele . . .

„Miks ei külasta Teie mind iial, herra Kanarpik?“ küsis Marianne äkki. „Elate ju nii lähedal.“

„Kus kaks talu kosiwad, on waene asunik null! Pealegi weel, et Rönsid ilusad poisid on.“

„Arwate?“

Marianne mõtles järele. Tema leidis lenduri ta soojade silmadega wähemalt sama ilusa olewat.

„Kas soowite klaasi punshi juua minu juures? Siis saate oma palitu ka kohe jälle kätte.“

Kanarpiku tõmmu nägu punastas nagu männatüwed päikse käes. Torm kaswas, warsti olid nad Roosil. Ja mõlemate südamed läksid soojaks.

„Milline pühapäew!“ mõtles üksik mees tänulikult. Ta istus samal mugawal toolil kamina ees, kus enne wendad olid istunud.

Marianne süütas küünlad wasises küünlajalas. Tüdruk tõi punshi. Siis istusid nad wastamisi.

„Kas tahate mulle ütelda, miks kurb olete?“ küsis asunik. „Olete wendadest pettunud?“

„Jah,“ wastas Marianne ägedasti. „Nad olid mulle nii armsad. Ja nemad, nemad tahtsid ainult Roosi talu. Mitte mind!“

Pisarad tulid talle silma.

„Kui toredasti meelepaha temale passib,“ mõtles mees, aga tal oli Mariannest kahju.

„Seda ei usu mina iialgi. Niisugune naine kui Teie! Teie eksite, proua Marianne. Arwatawasti armastawad nad Teid mõlemad ja tõrwawad siis üksteist. Teisiti pole see wõimalik. Ärge ometi enam nutke!“

Lohutawalt wõttis ta perenaise käest kinni.

„Mitte kurb olla, perenaine!“

Nüüd käis nagu wälg perenaise peast läbi. Naise kawalus!

"Kas näiteks Teie tahaksite mind ilma taluta, herra Kanarpik? Wististi mitte!"

Mees laskis ta käe lahti.

"Ärge siis ometi nii karmilt küsige! Talu seisis alati minul tee peal ees. Muidu oleksin juba ammu siin olnud!"

"Talu polegi ju minu oma. Ainult aasta aega weel. Siis langeb ta kogukonnale. Ainult et keegi seda ei tea," ütles perenaine ja lõi silmad maha.

"On see võimalik, Marianne? Siis tulen mina. Siis küsin ma Teilt, kas mind võite armastada. Minu kirjatöö on vastu võetud. Selle eest sain honorari nii suure, et selle eest midagi võin osta. Mitte sarnast nõmmetalu, aga ometi midagi. — Ja siis niisugune armas, väike naine selles. Marianne, ütlege jah!"

Pruun pea wajus äkki perenaise rüppe. Perenaine istus üsna waikselt, ja õrnasti silitasid ta sõrmed mehe juukseid, kus weel enam halle juukseid oli kui temal.

"Herra Kanarpik, mis on Teie risti nimi?"

"Ants!"

"Tõuse üles, Ants! Kui sa Roosi talust võid loobuda, siis — — —"

"Marianne!"

See oli õnnehüüe. Ja suudlus, nii soe, nii magus.

"Marianne! Jumalale tänu, et see talu mul enam takistajaks ei ole. — Tead, kuidas ma sind alati salamahti olen silmitsenud? Ja kui palawasti olen ma igatsenud hobust, kui wennad Rõnsid õhtuti sinu poole ratsutasid? Kerjusena ja jala ei tahtnud ma sinu juure tulla!"

"Ants!" ütles Marianne pehmesti, ja juba olid tal pisarad jällegi silmas. Aga seekord mitte enam meelepahas.

Ja siis hakkas ta äkki naerma. Waljusti ja heledasti.

"Ants, see pole ju sugugi tõsi!"

"Mis ei ole tõsi? Et mind armastad?" küsis mees kokkudes.

"Ei, see on tõsi. Ma ainult ei teadnud seda tänaseni. Aga talu asi. See oli wale. Tahtsin sind ainult proowida. Kas sul ka karjamaa ja hobused tähtsamad olid. Talu on ometi minu oma igawesti! Ja Ants Kanarpik ka."

Sel õhtul põlesid küünlad Roosi talu kaua. Ja wennad Rõnsid wahtisid waheldamisi, üks pahemalt, teine paremalt poolt üle nõmme. Siis raputasid nad pead ja ei usaldanud enam üksteist.

Hööwel laulab.

H. Wühner.

Hööwel laulab. Laastud langewad,
Nagu paelad, pikad, ilusad.
Mis saab walgest lauast wiimati?
Ega hööwel seda küsigi.

Kas saab lapsuksele hällike?
Rahusängikene raugale?
Õnnistatud olgu mõlemad! — —
Hööwel laulab. Laastud langewad.

Saatuse ratas.

Persia luuletaja Hafis.

Sa pead oma lootuse panema saatuse rattale — aga aegade muutuse ees wärise kui paju!

Sa ütlesid, et peale musta enam wärwi ei ole, aga kust tuleb see, et minu juuksed nii mustad, on muutunud walgeks?!

Wäike kolimine.

Rootsi kirjanik Dan Bergmann.

Mu naine ja mina kolisime möödunud esimesel mööbleerimata tuppa, 4 treppi pahemat kätt, samasugusest toast teises linnajaos.

See tähendab, õigupoolest elame me maal, kus meil kena majakene on, ja tüürime enestele ainult väikese pesa linna, et mitte ilma suurlinna õhuta olla.

Nii siis, me tahtsime nagu öeldud, kolida ja mu naine oli mulle juba kuid kõrwu pasundanud, et ma aegsasti töömehi palkaks.

„Rahustu,“ ütlesin ma, „küll ma juba hakkama saan.“

Möödunud esimese hommikul tulime linna, mu naine ja mina ja tüdruk, ja ootasime kärsitult mööbliwankert. See tähendab, mu kärsitus oli näilik, kuigi väga osawalt etendatud! Õigupoolest polnud ma sugugi kärsitu, sest olin unustanud mööbliwankert tellida.

„Kuidas on õieti lolli speditööri nimi, kelle poole sa pöörasid?“ küsis mu naine.

Mul polnud lusti täpset seletust anda.

„Ah,“ ütles tüdruk, „herra on muidugi unustanud mööbliwankert tellida.“

„Ella, mis tähendab muidugi?!“ hüüdsin ma punane ja mõru, et tõde wälja tuli, ja jooksin minema ja järgmisesse poodi sisse ja telefoneerisin kõigile speditioonfirmadele väikese wankri pärast ühele toale. Aga kellelgi polnud sel päewal väikesi wankert ühele toale saadawal.

Ma jooksin jälle wälja hulkusin tänavatel ja awalikkudel platsidel ringi ja palusin igat lihtsat meest jumala nimel, et ta kaasa tuleks ja meid kolimise juures aitaks. Asjatult.

Meeleheites astusin wiimaks ühe eriti tugewa politseiniku juure, kes laisalt edasitagasi jalutas, ja katsusin teda pisarsilmil ja wiiekroonilist näppude wahel hoides enesega kaasa meelitada. Ta tegi ettepaneku, et ma wastuoksa temaga tuleks, ja nüüd harunesid meie teed, s. t. mina ja pisarad läksime oma teed ja politseinik ja wiiekrooniline oma.

Kuid äkki kohtasin oma wanade sõprade ja kooliseltsilistega, maakohtunik

Blombergi, matemaatikaõpetaja Lundquisti ja luuletaja Niklassoniga. Kõik väga ausameelsed karakterid. Muidugi tahtsid nad meid kolimisel aidata. Nad läksid minuga koju ja olid mu waese, piinatud naise wastu väga armastuswäärilised, luuletaja Niklasson pealeselle ka tüdruku wastu.

Kuid head töömehed nad küll ei olnud.

Maakohtunik Blomberg oli küll sõbralik ja tööhimuline, kuid tal polnud töömehega muud ühist, kui et mõlemad maskulinum olid. Maakohtunik Blomberg tegi põlwed kõweraks, wõttis kummuti kaissu ja katsus seda endisest seisukohast nihutada, mis tal ka väga hästi õnnestas!

Kummut langes nimelt küljeli ja andis maakohtunik Blombergile sarnase hoobi, et ta tagurpidi kukkus ja pea süljekausi wastu ära löi, kummutit kindlasti käte wahel hoides.

Maakohtunik Blomberg ei julenud lahti lasta, talle oli muidugi wastumeelne, et ukсед awaneks. Ja nad jäid tõesti kinni, kuid meie kuulsime katkilöödud portselaani hirmsat kõlinat.

Siis aitasime maakohtunik Blombergi ettewaatlikult jalule ja, kukal ikka veel liiwane, wajus ta hetkel mõtteisse huwitawa õigusteaduslise küsimuse üle, kas ta on kohustatud kummuti sisu eest kahjutasu maksma. Otsus oli wist tema suhtes ebasoodne, sest maakohtunik Blomberg jättis äkki väga kangelt jumalaga ja kadus oma liiwase kuklaga. Loodame, et ta kohtuesimeest ei kohanud.

Meie asusime wahepeal energiliselt magadissohwa kallale. Ma haarasin ühest otsast kinni ja matemaatikaõpetaja Lundquist ja tüdruk teisest, mu naine hoidis kahe sõrmega riidest kinni ja luuletaja Niklasson kahe sõrmega tüdrukust.

Siis hüüdsime me „ahoi!“, ja tõstisime magadissohwa üles ja — mind suruti seal juures nii seinaga wastu, et walu pärast kisendasin. Matemaatikaõpetaja Lundquist sai kahtlewaks ja hakkas

sohwa pikkust ja laiust ukse awarust ja kõiki nelja seina wälja möötma. Ja siis istus ta maha ja hakkas rehkendama. Ta määris kolm poognat pakkimis-paberit ja pooltosinat minu manshette mõlemalt poolt täis. Siis ütles ta rahulikult kaaludes:

„On matemaatilisel wõimatu, et sohwa sellest toast wälja tuleb!“

„Aga, taewa pärast, kuidas ta siis sisse on tulnud?“ hüüdsin ma.

Matematikaõpetaja Lundquist mõõtis weel kord, ja siis ütles ta:

„On täitsa wõimatu, et sohwa iialgi siia tuppa sisse on pääsenud.“

Nüüd kaotasin ma enesewalitsuse, wõtsin matematikaõpetaja Lundquisti õlgadest kinni, andsin talle jalahoobi ja mõirgasin talle tagant järele:

„Sellest toast pääsed sa wäga kergelt wälja, aga mitte iialgi elus ei tule sa enam tagasi!“

Luuletaja Niklasson oli ainus, kes meid tõesti kolimisel aitas. Ta wõttis ühe hüatsindi poti ja tormas kiirelt minema Kuid mitte meie uude koju. Nagu hiljem teada sain, läks ta ühele wanaale tädile õnne soowima.

Läks hämaraks ja mu naine süütas petrooleumilambi põlema. Meie järeltulijad olid juba ammu tulnud ja nõudsid ikka tungiwamalt, et me toast lahkuks. Me olime ukse riivistanud ja istusime loiult ja apaatselt magamissohwal. Seal

me istusime ega teadnud ühtegi wäljapääsu. Tüdruk istus ka tükike aega, kuid ma pidin paluma üles tõusta, sest ruum läks kitsaks.

Nüüd tuli mulle äkki idee.

„Kuidas on lugu?“ küsisin ma. „Ella, Teil on ometi mingisugune austaja?“

„Noh, muidugi,“ wastas tüdruk, „massiliselt!“

„Noh, tooge nad siis siia, wälk ja pauk! Kõik korraga! Need peawad meid kolimisel aitama!“

„Ei, see ei lähe,“ wastas tüdruk, „nad ei salli ju üksteist!“

Igatahes jõudsin nii kaugemale, et ta minema läks ja õnne katsuda lubas. Ja wähe aja pärast tuli ta tüseda töölise ja selle weel tüsedama wennaga ja käsi-käruga tagasi.

On wahe inimeste ja inimeste wahel.

Wiie minuti jooksul olid nad kogu sisseseade kärule ladunud. See oli neile lapsemäng.

Ja siis läks sõit uue linnajao poole. Tüdruk istus ülewal koormal, ja mu naine ja mina järgnesime, mina mõlema hambaharja ja mu naine petrooleumilambiga, mis ikka weel põles.

Mõned herrad süütasid möödaminnes tema küljes oma sigarid põlema.

Töölised ei tahtnud oma waewa eest midagi saada. Nad ütlesid, et nad seda Ella pärast olla teinud.

Roos ja okkad.

Persia luuletaja Hafis.

Läksin hommikulaeda roosi noppima, kui kõlas ööpiku kaebus mulle umbselt kõrwa. —

Oh, see waene, ka tema on haige armastusest roosi wastu, nagu minagi, ja täidab oma kaebusega kõik aasad. —

Ja kuna ma aias murul kõndisin, mõtlesin ma roosi ja ööpiku üle järele. —

Roos sõbrunes okkaga, nagu ööpik armastusega, muutmatude seaduste põhjal.

Ah, seitsaadik, kui ööpiku kaebus mu südamesse tungis on mu süda nii raske, nii raske, et seda waewalt oskan kannatada. —

Küll öitseb ses aias palju roose, aga weel iial ei noppinud keegi roosi, okkaid tundmata. —

Oh, Hafis, ära riputa oma lootust õnne wahelduwatele wärwidele, sest õnnes peitub tuhat puudust ja ei ainustki headust!

Ena Leena poisu.

Nootsi kirjaniku Gustaf af Geijerstam'i jutustus.

Ena Leena oli kõik aja, mil Karl Johann rääkis, temale keeletus vihas otša wahtinud.

Rogu ta elusaladus seisis ühe teise käes ja ta teadis, et see teine halastust ei tunnud.

„Waras!!“ susistas ta wiha ning hirmu pärast wärisedes ntug ruttas usse juure. Kui ta selle awas ja tagurpidi poest wälja läks, kordas ta ikka ainult seda ainult sõna, kus juures tal hambad suus lõgisesid: „Waras! Waras!! Waras!!!“

Karl Johann oli walmis temale järele tormama, ta nägu läks punaseks, aga warsti waldas ta enda, ja ilma et ta käsi oleks wärisenud, hakkas sisetulekuid peremehe raamatuste kirjutama.

Ena Leena sündis otseteed koju, ilma et pilkugi oleks heitnud pahemale või paremale poole; ta sündis tuttawat teed mööda kaljudest ja rahnudest mööda sama kindlusega kui keegi teine, kes ise oma toas pimedas ringi kobab. Ja kui paat rudisedes silla juure liiwale jootsis, tõmbas ta aerud ruttu wälja, sidus paadi postil külge ja ruttas maija.

Seal otšis ia kõik wanad sukad ning sofid woodi olgedest, ahjutagast, põrandalt ja seinapragudest wälja ning hakkas oma warandusi kobawail sõrmil ja ahnupest kirgawail silmil lugema.

Läkitwad hõbekroonid kobas ta tükk tükk läbi ja asendas nad hunikutena lauale. Raahapaberi rahapaberi järele wõttis ta, silmitšes neid mõlemast küljest ja luges ning luges.

Äkitselt kadus rahutus ta näolt ja ta lahjast näost käis üle awameelne rõõmuhell, milles waraahnuus triumfeeris.

Saanud ta weendunud, et kõik korras oli ja ainustki õõri ei puudunud, siis murdis ta ühe teise põrandalaua lahti, kiskus ahju seest ühe kivi wälja harutas woodikoti lahti ja otšis seinast uue praod.

Neitse nutesse peidupaikadesse pani ta oma warandused, ühe teise järele pilkamisi ja ettewaatlikult, ja kui see walmis, pani kohwimašina üles ja walmistas enesele kohwi erutatud erlude rahustamiseks.

Seft päewast saadik ei lätnud ena Leena tial enam külla, enne kui usse oli luffu pannud ja ussele weel wäljapoolegi tabaluku ette seadnud.

Dõstitti magas ta seftsaadik alati rahutult, seft alati paistis talle, nagu lebakš keegi wal-

wates nurgas ja wahiks ahjutiwile, ülesmurdud põrandale, seinapraole ja woodile, milles ta lamas. Ja kui ta enda istukile ajas ja sinna waatas, siis näis see olewat tema oma poeg, Karl Johann, kes nurgas küttas ja tema warandust tahtis warastada.

* * *

Karl Johannil aga nüüd midagi hoopis muud mõelda, kui ena Leena kofkuforjatud raha peale.

Ühel päewal oli ta selle neinga kofku saanud, kes sel pühapäewahommikul, mil rikka Peeter Olsen tütar Sophie tema üle palju naernud, ees paadis istunud. Ta oli tu'nud poodi seepi ostma. Siin kasutas Karl Johann, kui nad üksi olid, juhust ja küsis, mis asi Sophiega olnud.

Õstoisja ei tahtnud tüdruk kuidagi ütelda, aga kui Karl Johann enam peale käis, selgus, et Sophie õffel enne seda unes näinud, tema saawat tol pühapäewal oma tulewast meest näha. Kui siis paat küllale oli lähenenud ja tüdrukud seal meest nägid, olid nad kofhe Sophiet hakanud noffima, seal seiswat tema peigmees, ja selle üle naernud nad, Sophie ise kõige enam.

Karl Johann ei oleks niisugust asja tial mõlnud mõelda; aga mida enam ta selle üle nüüd järele mõttes, seda loomulikum paistis talle, et Isjand Jumal, kes teda oli aidanud raamatupidajaks saada, teda nüüd ka wõis aldata Sophiet omale naiseks saada.

Ta pea hakkas seda mõteldes ümber käima. Kui sellest ast sat, siis wõis ta kusagil saarestikus, kus siamaani ärifid weel ei olnud, oma kaupluse awada; kuid ta ei tarwitsenud ainult sellega leppida, waid wõis weel üles osta kalu ja neid Stockholmist jaata, wõis osta metsa ja puid wäljamaale saata, wõis ehitada laewu, nii et Karl Johann Höglundi äri kõige suuremaks kaswas mitte ainult kogu saarestikus, waid kogu maailmas.

Wana ena Leena wõis oma narused õõrid nagu ennegi sukades ja sofides alles hoida.

Ühel pühapäewal ehtis Karl Johann enese wälja ja sündis üle lahe Nämbsaarele, kus Peeter Olsen elas. Ta tegi talusse asja, kus ta siis ka warsti Sophiega kofku sai.

Niipea kui ta neiu nägi, läks ta tema juure, teretas ja ütles talle juba lühikesse jutujamamise järele, et ta nüüd teab, miks neiu tol pühapäeval naernud.

Sophie oli imestusest keeletu. Tema kergestilitigutatava meele peale, mis peale selle veel, nagu alamate klasside juures tihti, tugewasti ebausupoole kalduis, oli see sügawasti mõjunud, et ta just sel puhul, kui ta oma unenäost rääkis, Karl Johann Höglundi oli näinud. Ja kui ta teda tootord veel oli suudelda tahtnud, siis oli ta seda wastupanuta sündida lastanud, arwates, et selle wastu ometi wõideb ei maksa. See oli kord juba nii määratud, ja sest pühapäewast saadik oli ta süda alati waljusti põhsuma hakanud, niipea kui ta Karl Johannit peale mõttles.

Kui ta nüüd tema ees seisis ja jutustas, et kõik teab, miks tema naernud, ja temaga rääkis tema unenäost ja salajamatest mõtetest, siis paistis neiuale, nagu oleks ta juba tema wõimu all. Kuna leeliv puna ta näole latali lagunes, filmitseis ta noortmeest otse imestades, nagu oleks ta waadelnud meest, kes temale saatuse poolt oli kord meheks määratud.

„Aga kes jutustas sulle kõik?“ küsis ta wiimaks.

Karl Johann naeratas kawalasti ja wastas, et ta seda eistotsa ei taha ütelda, aga kui ta teda fillani saadab, siis ütlewat ta seda seal.

Seda Sophie küll ei tahtnud.

Aga taewas teab, kuidas see tuli, ta järgnes noorele mehele ometi. Kui nad filla juure jõudsid, ei tahtnud Karl Johann seia aga warem jutustada, kui ta neiu oli suudelnud. Seda aga ei tahtnud neiu, nagu ta ütles, veel oleti mitte. Kuid seda tegi Karl Johann omal wastutusel ja jutustas neiuale siis kõik täpselt ära.

Sophie aga tähendas, temal olnud juba ammu kahtlus, et Anna tühja juttu ajab. Nüüd ei olla muidugi enam midagi teha ja ei olla mõtetki tühiste asjade pärast wihastada.

Di palju asju, mis neil all filla juures oli jutustada. Tund aega oli möödunud, kui Karl Johann koju jõudis. Kahtluses olid nad juba kokkuleppele jõudnud, et üksteisele tulewikus nelja filma all „sina“ ütewad.

Talwel kohtasid nad üksteist, nii tihti kui neil selleks wõimalust oli. Aga kui kewade tuli ja märtskuu päike palawsti sulawale lumele ja ajujääle paistis, kuusemets märjalt ja laiugiliselt seisis ja sirgetelt kafeokstelt alla nõrgus, siis tuli Sophie tihti Jõnsoni poodi midagi ostma. Pühapäewiti aga olid neil alati kindlad kohad, kus nad üksteist kohtasid.

Metsas leibus ju tiwe, kust lumi ära oli sulanud, nii et nendel wõidi istuda ja üksteist kallistada, kuna tumedad kuused ümberringi lohisest ja kergemini näisid hingama hakkawat, et tali möödunud.

Aga kui jutt abiellumise peale kalduis, siis nuttis Sophie kõige libedamini. Ta mõttles isa peale, kes tial ei wõinud lubada, et tema, rikas talutütar, waelele raamatupidajale läheks, kes pealegi veel ema Beena poeg oli.

Karl Johann aga lohutab teda ja ütles, et küll ta sellega juba hakkama saab, sest mis tema kord ette wõtab, selle wiib ta ka läbi.

Kui Karl Johann nõnda waitis, siis paistis asi ka Sophiele niisugusena, et see läbiwiidam oli, sest kui illegil isa peale üdise mõju oli, siis wõis see olla ainult Karl Johann.

Rikas Peeter Olsen elas talus, mis wäga suur oli ja enam kui sada aastat põlwest põlwe oli edasi pärandatud isalt pojale. Tema eluajal oli walda palju uusi moode tekkinud, aga wana Olsen oli kõigist neist eemale jäänud, sest et ta neid ei armastanud; ta haris oma põlbu ja käis oma pereonnaga ümber niimoodi, nagu seda oli tema isa teinud ja kuidas seda ka tema poeg pärast teda pidi tegema.

Wanamees oli wali, aga ka aus kõiges, mis tegi, kangetsest nagu patt ei tunnistanud ta mingisugust põhjust ega pakkunud neid ka ise Tema tahtest oli küllalt, ja kui ta selle kord oli wärgendanud, siis ei kalduinud ta sellest tõlligi kõrwale. Ei saanud ta oma wilja wõi kartulite eest niipalju kui tahtis, siis oli ta mees, kes nad ka müümata wõis jätta.

Tema oli ka ainus, kes oli jätanud oma metsa müümata, kui metsahind ümbruses tõusis ja teised talumehed sellega palju raha teenisid, et metsa maha raiusid ja puud kurna wedasid. — Kui keegi temalt põhjust päris, siis ütles ta, temale ei olla seda waja.

Selle mehe juure tahtis Karl Johann ühel hommikpoolikul nüüd kosja minna. —

Kui Karl Johann kosjas seisis ja küsis, kas herra Olsen kosus on, ei olnud ta julgus sugugi enam nii suur ja tugew kui Sophiega rääkides. Tuppä astudes nägi ta peremeest laua ääres istuwat, suurelt ja latalt, weesti wäel, prillid ninal, raamat ees. Ühtiselt unustas Karl Johann nii Jakobit kui Joosepi ja kõik teised mehed, keda Jumal imetaolikt andanud, ja tundis ainult, et ta muud midagi ei olnud kui waene saunikupoeg Karl Johann, raamatupidaja Jõnsoni juures ja ema Beena poeg Ruffisaarelt.

Kohmetult kummardas ta ja näis peaaegu kõssi jääwat selle walida mehe ees, kel silbalt saetud lõug, wäike hall põskhabe, tugew

nina ja kästivad huuled. Sealt näost waatasid temale wastu kaks rahulikku, tarka silma, ja wastata küsimusele, mis neis filmis peitus, käis Karl Johannil üle jöu.

Natukesel aja pärast küsis Peeter Olsen, mis ta tahab.

Nüüd tegi Karl Johann kõige alandlikuma näo tegi enda nii wätleseks kui luutis, lastis pea longu, nii et juuksed talle otja ette langetsid ja hakkas rääkima, ise selle juures tarretult maha wahtides.

Peeter Olsen lastis tal kõik rahulikult ära rääkida ja weel kõne lõpetamise järele istus wanamees ifka weel liikumatult toolil, nagu ei oleks midagi juhtunud, ainult tasafest sumistas ta oma ette ja — muigas.

Kuna ta ifka weel midagi ei ütelnud, algas Karl Johann uuesti ja kõneles tütt aega, kogeles edasi ja tagasi ja läi wiimaks wanale waikest otja wahtima. Olsen aga istus nagu ennegi ja waitis; ta filmad olid tõffsed, ainult ta huulte ümber mängis kaastundlik naeratus.

Karl Johann lohmetas weel enam.

Ütitselt ajas ta enda sirgeteks ja tahtis kolmat korda alata, aga seeford ei kuulnud ta hääl enam sõna, ja waitfelt, sõna lausumata, seisfis ta ja filmitfes wanamehe liikumata nägu niifuguse tundega, nagu wõiks ta siin warsti pehja saada.

Wiimaks awas Peeter Olson suu ja ütles:

"Nii! Tema usub siis tõesti, et see tal korda läheb!"

Karl Johann hakkas nüüd Sophiest rääkima.

"Nii! Ta on siis tõesti nii hull, et t a h a b!" hüüdis wana wähele.

"Jaah —" wastas Karl Johann wabisedes.

"Jaah, aga mina ei t a h o," ütles Peeter Olsen rahulikult ja tõusis üles. "Tema wõib Sophiet minu poalt terwitada ja temale seda minu poolt ütelda."

"Ne'u saab õnnetuks!" tegi Karl Johann uuesti katset.

"Wist sellepärast, et Sophie teda ei saa?!" hüüdis wanamees naerma hakates. "Seda mina küll ei usu. Ja kui ehk Sophie tõesti nii rumal on, siis pole see ju sugugi minu asi! — Sumalaga!"

Karl Johann kadus waitfelt uffe laudu, aga kui ta wäljas oli, ajus ta südamesse wihatunne, nii tugaw, et ta peaaegu ifeenmast hakkas kartma. Ta tõmbas käed rusikaske ja mõtles päewa peale, kus ta tema wõis toolil istuda ja teist ühe sõnaga purustada. Ta idotas kindlasti ka teistele mitte armu anda, selle üle tal mõim oli.

Ta oli Sophiega kokku rääkinud, et Sophie jel pühapäewal kodus ei oleks, kuna ta

oma isa kartis. Sellepärast jõudis Karl Johann koge koju.

Rõju jõudes tõusis ta südamesse kättemaksmise iha ja tõstis teda niifuguse mõnuga, nagu oleks ta oma nõrga käega uhte wanamehe juba põrmusse wajutanud.

Rõju jõudes pani ta enda oma tuppale luku taha ja hakkas järele mõtlema.

Mida enam ta mõtles, seda rahulikumaks jäi ta, ja aegamööda sai talle selgeteks, et siin o'emas oli ainult üks wõimalus, kuidas edasi saada, ja see wõimalus oli kawalus nagu Jakobil loos piiblis.

Tema ajusse tekkis mõte, mis ta päris meifikult tegi, mõte, mis küll ei olnud uus, uus, aga mida igakõiks ei suutnud wõi ei julenud teostada, mõte, mis ajas ta were teema ja pani ta filmad wõidukalt särama.

Jaah, nii pidi asi korda minema. —

Ta ei suutnud ennast enam wabastada mõttest rikkusele, mis ta korraga wõis kõrgele tõsta, ilma et oleks waja o'nud pikka ja wae-warikast teed kätia.

Oma Sophiet armastas ta ju, see oli kindel. Muudugi oleks ta ju wõinud ka mõnda teist armastada ja tüdrukuid oli küll-küll, aga leida inimest, kes ühtlasti ka rikas ja teda armastas, see ei olnud nii kerge. Karl Johann teadis selgesti, et Sophie armastusest tema wastu kõik oli walmis tegema, mis ta tahtis ja mis see ka oli.

Rõgu päewa, mil Karl Johann äema isa juures olnud, oli ta rahutult ringi kinnud ja ei osanud aru saada, miks Karl Johann tema juure kolkurkägitud kohale ei ilmud. Ta oleks wõinud tema rahutusest aru saada kui, ta wiimaks pila ootamise järele koju tuli märkas ta koge, mis sündinud; isa küll ei ütelnud sõnagi, aga Sophie nägi õieti, et Karl Johann tema juures oli kinnud, ja läks waitfelt metsa ning nuttis kibedaid pisaraid, et tema Karl Johannil iial ei pidanud saama; kõige enam nuttis ta aga sellepärast, et Karl Johann ise ei olnud tulnud tema'e seda ütlemal.

Seft filmapilgust jaadik, mil Sophie oli arwamisele jõudnud, et nende abiellumine saatuse poolt ette määratud, tundis ta neore mehe wastu tunnet, mis kõige selle kogusumma oli, mis ta mehelt joowis.

Karl Johann oli temaga mitu korda mõtteid wahetanud ja oma kawatusjõust kõneleunud ning temale ifegi ütelnud, kui imetaolikult Sumal teda siitomaani aidanud, just nagu wana Jakobitki piiblikoos. Sel kombel oli temal korda kinnud oma mõtteid külge poofida, ja kui neiu nüüd tema peale mõtles, siis ei olnud ta tema filmis enam Jõnsjont raamatu-

pidaja, kes siirupit ja tangu müüs ning ise oma kauplust ja palju raha igatses, waid ta oli kõigist inimestest ette, ja kui see mees näüd tema raha saats, siis oleks see ainult õige ja kohus.

Pärast kofkusoamist ja kõnelemist Peeter Olsoniga oli Karl Johannil niipalju ise oma mõtetega tegemist, et talle meelegi ei tulnud Sophiega kok'u saada. Ka ei saanud ta äripäwadel ilal enne õhtut wabaks, ja kuna nad kofku ei saanud, siis ei teadnud ta ka, kus Sophiet kohata. Peeter Olsoni ta nii ruttu jälle näha ei tahtnud, sellepärast ootas ta, kui Sophie ije ilmub.

Ja tõsi; ühel hommikul, weel enne kui Karl Johann poe lahti tegi, seisis Sophie fillal ja ootas teda.

Tal olid nutatud silmad, mustad rõugad silmade ümber, ja kogu ta nägu oli nii kurb ja murelik, et Karl Johann südames olse härdust tundis.

Ta wabandas ennast nii hästi kui ostas, et ta tookord ei olnud tulla saanud, ja jutustas neiuale, tema olnud nii kurb, et ta teda tookord enam näha ei oleks wõinud, sest koju jõudes nutnud ta libedasti. Ta tegi ise selle juures nii õnnetu näo, et Sophie teda uskus ja lohutama hakkas, ja kuna ta teda julgustada katsus, kadusid ta enesegi mured ning walusjad tunded.

„Me peame enestele aega andma, peame ootama,“ ütles neiu wiimaks lahtudis.

Karl Johann saatis teda ühe wäikese lahe ääre, kus neiu paat kaljurahnu taga warjus oli. Pähklepund olid pungas ja mullused lehed kahisesid nende jalgabe all, kuna see kewadepätte paistis sinistele anemoonidele, mis kiuwanud rohu seest wälja paistsid. Neude kohal, kuuskedes ja tammedes, ehtasid wäikesed linnud omale peki ja laulsid, kaugemal metsas kisedas rahn.

Sophie ja Karl Johann käisid natule aega waiikides üksteise kõrwa; neiu holdis noore mehe kätt pihus ja ta nägu oli omanud rõõmsa ilme.

„Mina ei lähe ometi ilalgi kellelegi teisele!“ ütles ta Karl Johannile truusüdamiktult olse waadates.

Karl Johann jäi äkitselt seisma ja waatas neiuale terawasti otse.

„On see ka tõesti tõsi?“ küsis ta.

„Sa tead seda ju!“ wastas neiu.

„Siis on meie ainult üte tee!“ ütles Karl Johann kindlasti, wõttis ta käest kinni ja läks neiuaga metsa poole. Ta wahtis tarretult oma ette, kartes, et ta silmad ta mõtted wõiksid ära anda.

Sophie sai ta mõtetest aru; ta näost lendas üle purpurpuna, aga ta ei tõmmanud oma kätt lahli, waid läks tema kõrwal, teed mööda, mille Karl Johann oli walinud.—

Kui Karl Johann netust wiimaks lahtus, oli ta nii rõõmus, et waljusti wilistama hakkas ja naeratades koju läks.

Ei olnud need armastuse unistused, mis teda täitsid; ta mõtles üffi ja ainult selle silmapilgu peale, mil ta jälle wõis astuda Peeter Olsoni ette ja temaga rääkida.

Nüüd istus Karl Johann õhtuti tihti paati ja jõudis Nõmbsaarele oma pruudi juure et teda salaja külastada.

Kogu suwe oli Karl Johann heas tujus, alati rõõmus ja lõbus, kas paistis päike wõi sadas wihma. Kui ta niwiiisi leiti taga seisis ja naistega ning tüdrukutega naljatas, siis wõidi waewalt uskuda, et see sama Karl Johann oli, kes waremalt alati pihast nii paendur ja näost nii tõsine oli olnud.

Kes aga selle üle kõige enam imestas, oli Jõnsjon.

„Uusun tõesti, pois on waranduse pärinud,“ ütles Jõnsjon isenesele, kui ta Karl Johannil kõrvalt silmitses.

Selleks oli juba põhjust, miks Karl Johann oli saanud seljast kaugemaks ja näost rõõmsamaks; see tuli sellest, et ta enda nüüd tundis nii inimeste kui Jumala ees kaugema olemat. Sellepärast unustas ta nüüd õhtuti ka püha kirja lugemata ja ei tarwitanud oma kõnes ka enam piiblisalme.

Minult Sophie ei jaksanud enam rõõmustada; ta käis kogu suwe ringis nagu koer, kes kedagi kardab, kes temale wõiks peksa anda. Tema oli küll alati inimeste, juttu kartnud aga mis ta nüüd oli teinud, see paistis tema arust olewat nii hulljulge, et selleje head otse ei olnud oodata. Kui see ei oleks sündinud Karl Johannil pärast, tema oleks enesele sage-dasti surma soowinud. Mitte oodatawa lapse pärast ei olnud ta hirmus, selle andis wana isa temale lõpuks weel andeks. Olesid ju ikkagi tulnud pulmad laulatusega, ja kui sellele ka pea oleksid järgnenud ristied, mis oli sellega teistel tegemist. Nüüd aga oli asi palju teistem ja pahem; sest siin oli jätetu sündinud trofft sest isa wastu, ja Sophie seids Karl Johannil tihti, et tal pabab aimdu eolla.

„Tühja!“ wastas see ja naeris. „Mis ta sulle siis teeb? Nüüd on tema see, kes mind weel peab tänama, kui ma su ülbse weel naifeks wõtan!“

„See on aga sinu poolt õige paha sõna!“ tähendas Sophie haawatult ja nuttis.

Karl Johann aga vastas ainult, et nüüd mitte enam aeg ei olla väiteist na'ja pahaks panna. Pealegi pidawat ta oma Karl Johanni ometi paremini tundma; tema olla juba see, kes veel pahemadki asjad oskawat korda ajada, ja armas Jumal aitawat teda wiskiisti ka see kord imetaolikt, nagu ta seda juba ennegi tihiti teinud. Niipea kui heinategu mööda, olla küll kõige parem wanaga rääkida, sest nüüd olla asi juba nii kaugel ja mis kord sündinud, seda ei saadawat warjata, aga enam tähjalts teha.

Mõnda rääkisid nad kokku ja määrasid uue pühapäewa, mil Karl Johann Peeter Olsoniga uuesti pidi rääkima.

Oli alanud ilus pühapäewahommil. Wärske tuul puhus edelast üle lahe ja ajas tumesiniseid wooge ühes nende walgete wahuharjadega metsikt wastu rannakaljusid, kus nad muredusid ja järgmiseks woosse tagasi löid, wõi fillapõstide wastu purunesid ja filla külge seotud paate tantsima panid. Paatide walged purjed lehwisid lustilikult tuules ja termel merel, mille kohal kajakad särawa päikse käes keerlesid, kajas rõõmus elu.

Karl Johann tundis oma meele hoopis teistjuga olewat kui eelmise külaskäigu puhul Nämbsaarel. Teatud pikalise pühalikusega riietus ta pühapäewariietesse, ja tal oli, nagu walmistuks ta oma elus suurema päewa wastu, mil pidi selguma, mis mees Karl Johann dieti oli. Talle paistis enesele, nagu oletas ta nüüd kawalam kui Jakob oma looritud keppebega, ja nagu oskaks ta peale Peeter Olsoni ka teisi talumehi õnge wõtta ja täksata.

Jõudes Nämbsaarele, wõttis ta peegli taskust ja kohendas ning silistas fillal oma juukseid ja riideid. Sileda peaga ja näoga nägi ta wälja kui lakutud. Kaelarätku seadis ta ilusasti kokku ja luue nõõpis ta ülevalt alla finni. Ta andis enesele mehe wälimuse, kes wäga tõstse asja pärast tuleb.

Ta pidi salamahiti enese üle naerma, kui kotta jõudis ja toaksele koputas.

"Sisse!" hüüdis hääl.

Karl Johann tegi oma näo tõsiselt ja astus tuppa. Ta oli oma asjas nii kindel, et astus laua juure ja ulatas talutaabile kätt.

"Tere hommikust, Peeter Olson!" ütles ta ja istus kõrge toolle, nagu oletas ta kodus olnud.

Ja Peeter Olson andis Karl Johannile tõesti kätt ja lubas temal ka istuda. Ta armas küll eneses, et mees pisut jultunud on, aga ta jättis ta rahule ja mõtles, et tal seeford küll mõni teine asi on, kuna ta nii kindlasti eines.

Karl Johann jäi waikides istuma ja naeratas Peeter Olson'le näkku waadates.

Nad wahetasid mõne sõna põllusaagi lootuste kohta; siis järgnes jälle waikus.

Peeter Olson hakkas uskuma, et teine temalt midagi õstma tulnud, sest mees istus nii jultunult, jalg teise peal, ja nägi selle juures nii lahke wälja, nagu tahaks ta Peeter Olsonile tõesti kasu saata.

"Ilm oli heinateoks wäga ilus," kordas Karl Johann, sest tal oli nii wäga tegemist oma mõletega, et ära unustas, mis ta juba oli ütelnud. Ta tundis, et rikas Peeter Olson nüüd tema wõimuses oli, ja see tõstas teda, et temale nüüd wõis näidata. Aga ei julenud teda veel äiaks nimetada ja mõtles sellepärast järele, millised sõnad ta pidi walima, et wana-meest õnge wõtta

"Jah, Jumalale tänu, ilm oli alati õige ilus," ütles Peeter Olson teist korda. Ta hakkas ju rahutuks jääma ja ei mõistnud, mis teine temast dieti tahtis, sest tütre küsimus oli ju lõpulikt lahendatud, armas ta, ja et see just tütar puutus, seda et tuinud talle uuesti meele.

"Noh," jatkas Karl Johann jõhkralt toonil, kuna kahjurõõmu ilme ta silmadele tõusis, mis wana mehe rahutuks tegid, "siis ehk olete seda walmim pisut meie wanast ärist rääkima."

"Mina ei tunne mingisugust äri meie wahel!" rebis Peeter Olson jutuette ruttu kätt.

"Oh mõtelge aga järele," tähendas Karl Johann ja pani kübara käest. "On itkagi midagi olemas, mis meil kahe wahel on rääkida."

"Mina ei tea midagi!" ütles wana mees kulwalt. Ta hakkas aimama, et jutt jälle sama pööre wõttis kui mullu. See oli tema arust aga nii kuulmatu, et ta paremaks armas wõimalikt kaua näidata, nagu ei saaks ta millestki aru.

"Mullu ei o'lnud Teie minu wastu mitte just jõbralik, Peeter Olson!" jatkas Karl Johann. "Aga see tuli küll wist sellest, et mul tooford mingisugust tähtsat põhjust po'lnud Sophie't naiseks wõtta. Nüüd waadake, mõtlefin ma, et asi lõpuks ometi nii läheb, et Peeter Olson jah ütleb ja pealegi veel rõõmus peab olema, kui ma Sophie üidse weel wõtan!"

Peeter Olson kargas püsti ja löi rusikaga lauale. Nõost leekiwipunane, sooned kaela peal üles turjunud, nii seisus ta.

"Mis kuradi põhjus peab see siis nüüd olema?" küendas ta metsikt.

Karl Johann jäi rahulikult istuma ja tundis teise wihast löbu. Ta tundis, kuidas see mees tal nüüd pihus seisus, ja teadis juba

ette, et wanamees, niipea kui asja tõelise seisukorra teada sai, lohe järele annab.

"Küüd leidub juba põhjus!" ütles Karl Johann rahulikult ja waatas peremehele ise muigades otsa.

Peeter Olson astus libura poisi juur, kes tema ees toolil istus, ja kui ta lai kogu poisi kohale kummardas, siis paistis, nagu wajuks Karl Johann kõssi.

"Mis sa sellega tahad ütelda?" küsis Peeter Olson temale. "Käagi, mis sa mõtled, sina poisslorup! Suu lahti! Wõi ma ei wastuta selle eest, mis sinuga teen!"

Karl Johann waatas wanale rahulikult otsa ja wastas:

"Sophie saab lapse, aga sellest pole ju wiga, mina wotan ta sellegipärast enesele naiseks!"

Peeter Olson tõstis käe löömiseks üles; ta nägu wahetas värwi, muutus kriitwalgeks, kuna ta huuled siniseks läksid.

Nägu ta ei lõõnud, waid lastis käe langeda ruttas ukse juure, kiskus selle lahti ja hüüdis nii waljusti, et see kogu majast läbi kajas:

"Sophie!"

Wäljas tekkis äkki kobin ja müdin, nagu oleks seal hüütud ja kitud.

"Ütelge minu tütrele, ta tulgu riibimata tupp!"

Peeter Olson rebis oma särki rinna eest lahti, et kergem oleks hingata, ning hakkas toas tiiresti edasi ja tagasi käima.

"Küll ta juba taltsamaks jääb, kui kuuleb, et see tõsi on," mõtles Karl Johann.

Samal hetkel läks üks tema selja taga taseki lahti ja Sophie tuli tupp. Nuttis läks ta isa juure, kuna Karl Johann temale pead noogutas, teda niiwisi julgustada katsudes.

Peeter Olson jäi just neuu ette seisma, ja lad harkus ja süda wahutamaks.

"On see tõsi?" küsis Peeter Olson tütrele. "On see tõsi, mis seal see kaabakas ütleb!"

"Jä!"

Enam ei saanud neuu suust wälja; ta wabises kogu kehast ja ei julenud silmi üles tõsta.

Seal kajas korraga hääl, mitte nagu inimese rinnast, see oli ühtlast mõrgamine, kirumine ja nutt. Peeter Olson lõi oma tütrele rusikaga näkku, nii et tütar wirisedes põrandale kukkus.

"Mis Te teete?!" küsis Karl Johann ja jooksis nende juure. Ta põlwed nõtkusid, ja weel ikka weendes, et ta oma arwega põlunud efinud, lijas rahustawalt juure: "See ei tee ju midagi. Ma wotan ta ju ometi naiseks!"

Kõhsem ta aga ütelda ei saanud, sest näid tormas wana peremees tema kallale.

"Nii! Sina wotad ta enesele naiseks!" küsis Peeter Olson ja hakkas Karl Johannil kaela-tagusest kinni, raputas ja puistas teda, nagu oleks ta wälte laps olnud. "Jah, seda usun ma pagana heameelega, et sina teda tahad naiseks wotta! Aga kui teil üksteisega ka kümme last oleks, mina olen ometi see mees, kes nad kõik kümme ja oma tütre weel pealegi wõib toita, ilma et sina tarwitsekid oma nina sinna walele pistata. Kasi nüüd põrgu, ja et sa enast siin ilal enam ei näita, sina äraneetud kaabakas, sina!"

Ja weel enne kui Karl Johann dieti aru sai, mis sündis, tundis ta, et õhus heljus ja jalaga uksest wälja paisati, kuna talle ta kübar, tugewast käest wisatuna, weel õue järele lendas.

Niipea kui Peeter Olson tütreaga üksi oli, kummardas ta tema kohale ja waatas järele, kas ta temale ei olnud midagi wiga teinud. Ta kahetses, et wõõras logard oli näinud, kuidas ta tütrele rusikaga lõi.

Ta tõstis tütre oma tugewate kätega üles ja asetaski sohwal.

"Ära nuta!" ütles ta karedalt, "sellest äraneetud lorupist hoolimata saad sa enesele ometi weel mehe!"

Karl Johann oli wahapeal üles tõusnud ja seisus õues, tolmua oma riidetelt puhastades ja küünarnukki hõõrudes.

Temale oli see kõik nii ruttu ja ootamata tulnud, et ta ei saanud enesele ette kujutada ei osanud, mis dieti oli sündinud. Ta wõitis tarretult trepile ja uksele, mis tema toga kinni läinud, ja siis korraga sai talle selgeks, et ta siin oli mänginud nõrgema osa, ja et ta, enne kui wõimule ja riikusele jõudis, pidi weel palju tangu mõõtma ja palke legema.

Wiskamisi, longus kehaga, käed taskus, hakkas ta alla merelabale minema.

Ta mõtles kõige ja ei millegi peale; mõtted mäsasid temas nii metsikult, et ta neid korraldada ei jaksanud, ja piinasid teda, nagu oleks olaskoppi tema haawas keerutatud; kuhu ta ka pööras, igal pool näis, nagu oleks teda torgatud. Ringult alla jõudes istus ta purustatuna maha ja hakkas wihas ning kättemaksum waljusti nutma. Ta nuttis oma häwitatud lootuste ja ise oma suure lolluse üle.

Ainult sellepärast, et ta oli sauniku poeg, oli ta nii õnnetu ja põlatud, et Peeter Olson teda jalaga wälja wõis wisata kui koera ja oma tütre parem häbi ise jättis, kui et ta tema temale andis. Nii siis seisis ta nii sügarwal teistest alamal, nagu karnane koer, kellele keegi läheneda ei tahtnud, et mitte kat' u omale pärida. (Järgn. b).

Wie palmipuu saar.

Inglise kirjaniku Ottowell Binns'i romaan.

1

1. peatükk.

Armidega mees.

Wäike Njto Siensi kohwik ei ole küll Pa-
lembangis kõige wiisakam, aga ta on tähtjas oma
kõige suurema salliwuse poolest ja temal on war-
jaks weranda, kust hulga maad võib lõpeteele
näha. Ka ei ole seal palawam kui mujal, eriti
kui walitseb wainne ilm ja linn ägab troopika
kaumuseleikfakus, mis inimese lõdwaks teeb ja
isegi kõige agarama tahtetuks lihakoguks muudab.

Nii paistis asi olewat ka selle mehe arust,
kes werandal üksinda pambusest lamamistoolil
pitas ja oma punajuukselisi pead tooli koetud
selgtoele toetas. Tooli käftoel seisis klaas ja
tooli kõrwal pörandal, tema käe ulatuses, pea-
aegu tähtjaks tehtud pudel kuldtollase arrakuga.
Mehe tähelepanu ei wiibitud aga pudelil, waid
see wiibis tänawal, kuhu ta wästinud hallel sil-
mil weranda wõraustiku kaudu wahtis.

All woogas kirju, paljuraafiline rahwahull
edasi tagasi; malailased oma wärwiröömsates
sarengides ja walgetes kuubedes, turbanitega
ehitud indialased, kõrgilt wahtiwad Araabia kaup-
mehed oma walgete, kollas särawate peakatetega,
kes ükskõiksest wahtiwatest hiinlastest mööda
ruttasid. Salt äsjamaandunud madrused, joob-
nud eluröömuist ja joodud arrakust, wahetasiid
käratsjemali teretusi muustialmaliste ja naerwate
iludustega teisel werandal. Wäikesed tõmmud
naised, kel süsimustad juuksed ja meelitawad pil-
gud, mööbusid juttu wesktes. Nende wahel ker-
kis pakis Hollandi plitseinik, kes täna al pilka-
misi jalutas, ja warsti peale selle üks tema
sugubde, kel kuldtollased juuksed ja kes nii paks,
et rahwast waewaga läbi pääses.

Punase peaga mees werandal silmitses kirjut
inimestemurdu ofawõtufeta ja igawust tundes,
kuni paksu hollandlanna taga tema poolt loodud
wahes nähtawale tuli üks mees, kelle peergpeene
teha hollandlannale kummaliseks wakkoluks oli.
Nii lunker.kõhn oli see mees, et ta löndid isegi
läbi lüne ja kaitenud lõuendipükste filma paist-
sid. Ta nägu oli kofku kiskunud kui muumia-
nägu ja ta kollane nahk tuletaski seda meele.
Kõige kummalisem ta naha juures aga oli, et
see üleni halwastit arminud ja sinakalt särawaid
armisid täis oli.

"Kõigi nute jumalate juures!" hüüdis waat-
leja werandal, kofkunult üles karates ja weranda
äärele rutates, et meest paremini näha.

Mingisugune takistus allpool tänawal pani
mööduwa rahwahulga ja ühtlasi paksu holland-
lanna seisma. Ka kummaline mees tema taga
oli sunnitud seisma jääma ja sai nii werandal
silmitsewale mehele täpselt nähtawaks.

Ta nägi oma ees inimest määrinud-wal-
gete juustega ja punaääreliste, wekiste, lingu-
deta filmadega. Kõige enam tõrkas mehe juures
filma see, et ta kogu kehast wärises, nagu oleks
teda palawik raputanud. Selle juures wahtis
ta ise wahetpidamata ringi, nagu hirmutatud
lind.

"See on täis surmahirmu," pomises waat-
leja, "täis tabuhirmu!"

Ta wahtis nudishimul kult mehe ümbrust,
et leida põhjust, mis mehele nii suurt hirmu
tegi. Kuid ta pilt siis jälle mehele langes ja ta
selle punaäärelisi filmi kohtas, uskus ta neis
märkawat walgusfarnast äratundmist.

Samal hetkel kadus takistus ja rahwahull
hakkas uuesti liikuma. Ka hliiglasuur holland-
lanna jätkas pilkamisi oma rämafut. Minult
kuimetu mees jäi tema taga wiititades, näh-
tawasti kaheldes seisma. Kuid werandal seisew
waatleja jälle ta pikku kohtas, tegi ta äkilise,
kuisuwa käelligutuse.

Kõhn wõõras nägi seda ja kuulis sõna. Üht
oma küünesfarnast kätt sirgu ajades, wingerdas
ta jalutajate wahelt läbi, ise sellejuures kart-
likult ringi wahtides. Warsti kadus ta waat-
leja silmist.

Wistut aega hiljem kuulis see kiginewaib
samme. Wõõrdes ümber, seisis ta tänawalt tul-
nud mehe ees.

Kõige kummalisemad randunud inimesed ei
ole kangel idas haruldased. Punase peaga mees
terrasfil oli juba hulga kõige kummalisemad ini-
mest näinud. Sellegipärast jooksis judin ta
kehast läbi, kui oma küllaliski kgemalt silmitses.

Mehe lõdisewad kiimed, waewalt weel ini-
mese jäänused, tema armidega kaetud nägu, tema
sügawasse pealunse taganenud filmad ja wäri-
sewad huuled jutustasid kirjeldamata wiletsusest.
Kuna ta meest alles kõnetult silmitses, astus see
sammu longates edasi ja ütles nutuse häälega:

"Teie olete — — Jaawa-Jack?"

"Olen," wastas see, "aga kes pagan olete
Teie?"

"Ülen Teile seda, — kui mulle — midagi
juua ja — suitsetada annate. See on wistisiti
witmane."

Neid sõnu saatis sunnitud naer, mis muutus wirinaks. Jaawa-Jack watas talle lohe klaasi arrakut. Kui küllaline oma künnelarnase läe wärisedes selle järele strutas, märkas teine, et käel wälte sõrm puudus. Kuna mees wiina himukalt wärisewa suu ääre tõstis, tõstis ta teise läe ja kahmas sellega figari, mis Jaawa-Jack temale ulatas, kus juures Jack nägi, et mehe pahemal käel tats sõrme puudusid, wälte- ja sõrmusefõrm.

„Sõnge,“ ütles ta selle peale pehmeti, pehmemalt kui ta ammust jaadik kõnelenud. „Mis on Teie nimi? Kas ma Teid kord juba olen tunnud?“

Mees naeris jällegi sunnitud, kuna ta pea sellejuures ebas-tagasti wantus nagu ebajumala pea. Miski pööbras ta pea kõrwale, nii et see peaaegu ärale lastus, lastis klaasi ja figari korisedes langeda ja hõbis pead läheda tramplikult kinni. Siis wõjus ta, silmanähtawalt täiesti wäsinuna, pilliroosti toolile ja ütles wäsinud häälega:

„Plus wiin — läks, kahju, kahju! Selles on kurabit süüdi. See“ — ta peatas ja silmitseks himukalt arrakupubelit — „ma wõiksin — — wõiksin — —“

Jaawa-Jack helistas tats korba oma kõrwal seiswat tella. Weel enne kui selle helli kustus, ilmus tafalesti Gina kelner.

„Dorge klaas! Ja weel üks pubel!“

Kui taewarligt poeg kadus, alustas Jack unesti:

„Tahtsite mulle parajasti oma nime teatada.“

„Ah jah. Minu nimi on Ezra Robjohn ja ma olin Ihuuner Kapiltont lael teine ohwitser.“

„Ezra Robjohn.“

Jaawa waewas ilmaaegu oma peaju, meele tuletades seda nime ja ta mälestust. Teise waostatud näoltsi ei leidnud ta midagi, mis teda oleks wõinud aidata.

„Et mäleta tõesti —“

„Mete saime kolku — — Giina-Mary juures — Malay fireetil — Sing — Singapores. Tõusis tüli fan-tan-mängulauas, ja hiinlane ajus Teile noaga kallale —“

„Suur Jumal! Teie olete see mees, kes tema käest kinni kahmas?“

„Ta oleks Teie tapnud, kui —“

„Tean, tean! Tullite weel õigel ajal! Siis kadusite mul kaeluses, mis järgnes, filmist. Aga, Jumala eest, mis on Teile waherjal juh- tunud? Lookord olite alles tugew mees. Oli see palawik — wõi —“

„Palawik ja nälg, noahaawob, põrgu ja põrgutuli. — Ei jassa üffikasju enam mäletada, aga ma ütlen Teile —“

Ta peatas, kui hiinlane jälle ilmus. See watas klaasid täis ja ulatas esimese klaasi J. c. file, teise tema wõdrale.

Robjohn silmitses wahetpidamata hiinlast. Kui see oma maskilaabi hommikumaaalajenäo küllalise poole pööras, tujatas ta fergesti ja ta pilusilmad löid walguna jarama. Waewalt märgatavab, millised need äratundmisemärgid olid olnud, Robjohn oli neid ometi märganud kui klaasid wõttis, wärises ta käsi enam weel kui enne ja uus hirmulme ilmus ta kohutawalt rikunud näole. Uhe lonksuga jõi ta klaasid tähtjaks.

Kui hiinlane kõrwalruumi warju kadus, pööras Robjohn jälle J. c. ki poole. Tema kollane nägu oli muutunud tuhkhalliks, ta armid paisisid punastena ja ta hääl oli waewalt weel enam kui wärisewa sõnu:

„Kas — kas nägite — Jaawa?“

Jaawa-Jack raputas imestades pead.

„Mis pidin ma nägema?“

„Seda neetud — hiinlast! Ta tundis minu ära! Kogu Palembangi hiinlased-kaabakad on mul kannul — ja peale selle weel üks osa malailasi-kaabakaid.“

Ta peatas piinatuna naeratades ja jättas siis:

„Usun, see pagana pesa saab mulle hauaks.“

Jaawa-Jack wahtis meest uuriralt. Tema ei olnud hiinlase filmis äratundmise wälku märganud ja uskus, et küllalise jutt ainult haige aju palawikulampstus on. Robjohni kohutawalt rikunud nägu, tema wigastatud käed, langubeta filmad ja wabisewad kehaliikmed ütlesid selgesti, et see mees pärast temoga kohtamist Singapores Giina-Mary kohwikus hirmsa kannatusaja oli läbi teinud. Wõimalik siis ka, et ta waim selle all oli kannatanud. Jaawa-Jack tahtis tõetundmisele jõuda.

„Miks usute, et hiinlased ja malailased Teid waritsewad, Robjohn?“

Mees naeris omal rõõmutul wiikil ja heitis pelgliku pilgu warjudest tumedasse kõrwalruumi. Siis lastus ta ettepoole ja sofstas Jaawale:

„Sellepärast, et nad mul usuvad midagi olewat, mis nemad enestele tahawad saada.“

Jaawa mõtles selle mõistatusliku wastuse üle järele, ei saanud aga selle mõttest aru.

„Ja mis see oleks?“ wastas ta peaaegu jämedalt.

Robjohni pill puurus tema terashallidesse filmadesse, mis teda undishimulikult wahtisid, enne kui wastas;

„Ei tea, kas pean seda Teile ütlema Teil peetaks auksaks meheks, Jaawa, aga see on midagi suurt, midagi, mis isegi mõne peaingli mõits kuulatuse saata.“

Siis peatas ta äkki ja mõtles järele. Tema järgmised sõnad olid nagu endamisi rääkimine, nagu oieks ta Jaawa juuresoleku unustanud.

„Aga — — minu väike tütarlaps — Ma — ma pean seda kellelegi ütlema, enne kui suren.“

Sõnn kustus. Mees vahtis nagu unistades tänawale. Jaawa filmitses teda pisut aega, siis tõusis ta ja mõttis arratupudeli.

„Wõite veel üks lonts, Robjohn; see kutsutab Teil. Siis jutustage mulle, mis Teil rõhub. Teile päästite mu elu ja sellepärast olen ma Teile sõber. Mind võite usaldada.“

„Tean. Sellepärast tulingi siia üles. Üllen Teile kõit. Usun, see rahustab mind.“

Robjohn tähendas klaasi ja piilus kõrwalruumi poole:

„Kas olete kindel, et hiinlane lahkus? Mis ma Teile jutustan, et tohi mõõrad kõrwad kuulda.“

Jaawa tõusis ja heitis küllalise rahustuseks pealiskandse pilgu kõrvaltuppa. Siis tuli ta werandale tagasi.

„Rebadi pole näha,“ tähendas ta.

„Hea küll, siis mõin alata. Aga nihutage oma tool pisut lähemale, et ma ei tarwitsaks waljusti rääkida. See asi ei luba, et teid kõik maailm kuulaks.“

Robjohni palawikus filmad wälkusid lawalasti, ja ta armiline, närtsinud nägu omas nii kummalise ilme, et Jaawa mehe mõistuse juures nusesti tahtlema hakkas. Aga ta lükkas oma tooli küllalisele nii lähedale, et see Robjohni põlwe külge puutus. Siis algas see:

„Toht õõst saadid Hiina-Mary juures olen ma pörguplinad läbi elanud, nagu Te seda eht mu loogu olemisest näete, ja seda kõit selle asja pärast, mida need kollased kaabakad omale tahawad.“

„Millise asja pärast?“

„Kõit pärast — ei mäleta enam, mis ta õige nimi on. Cruz õelbaks ta Ladina keelt — eks? — Dieta polegi see rist, waid rõngas, millel rist all on —“

„Wahest Cruz Anata?“

„Õõst, olete dieta ütelnud.“

„Milline ehteast Egiptusest,“ jättas teine. Üllatus ilmus Robjohni katkisele näole ja siis umbusaldus. Kõite ettewaatust unustades hüüdis ta kähisedes:

„Te räägite nii, nagu teaksite juba kõit sest leekwast ristist, mis —“

„Ei,“ wastas Jaawa rahustades „Mitte jugugi. Aga ma tean, et see wanas Egiptuses elu sümbooliks oli —“

„Ei sümbooliks!“ kraaksus Robjohn nii naerdes, et see otse jubinad peale ajas. „Tore nali!“ Ta waikis jälle, sest talle tuli meele, et ta ettewaatuse oli unustanud. Siis jätkas ta sõistades: „Eunem pörgu sümbool. Silmittsege mind, kui Te et usu.“

Jaawa filmitses teda; ta waatles mehe armilist, närtsinud nägu, kõrgeulatawaid põselonte, rikutud kätt, punaseid silmi. Nagu tahaks ta teise saadud muljeid meel suurendada, rebis Robjohn oma kuue lahti ja paljastas oma rinna, mis armidega samuti laetud kui ta nägu.

„Seesugune on koogu mu teha,“ hüüdis ta, „kuni alla jalatallani.“

Robjohnes pööras Jaawa kõrwale.

„Sumala pärast, kes on Teil nii hirmsasti piinanud?“

Robjohn ei wastanud kohe. Jälle järanes kohe kramplik raputus. Tool tema all wabises ja surmahirm paistis ta weskstest filmadest. Ta tõstis oma sandikäed üles, nagu midagi kohutawat tagasi tõrjudes. Jaawa-Jacki ettekujutusse tõusid hirmsad lähtelamused. Ta täitis klaasi arrakuga ja hoidis selle teise tuitawall huulil.

„Dooge, wana wenna, ja ärge rääkige enam sellest, kui see Teil nii wäga erutab!“

Robjohn jõi klaasi tühjaks ja wajus siis wäsinult toolile. Suured higitiigad särasid ta otsaeksel.

„See oli ülewal Borneo saarel — Bõhja-Borneol, kus nad õshunglites elawaid kuradid laswatawad, wäikseid, pika nukiga elukaid, kel terawad hambad kui kassidel.“

„Need on murudid,“ tähendas Jaawa-Jack.

„Nii on nende nimi. Olin nende inimeste eest Borneo saarele põgenenud.“ Ta tähendas alla tänawale. „Nad olid mul kannul, ja sellepärast tahtsin ennast õshunglites ära peita. Ja siis kawatsefin Sawaratti läbi pugeada. Teile, wõib olla, tunnete seal seda maad: et muud kui õlised jõed, mäed kui majakatuseid, haikewad sood okaspõõsaste wahel, puid, mis kubišewad werelaanidest. Salangrohi kaswab puusadeni, päite on seal kui leekiw ahi. Beats arwama, et sinna mõni sõjawäekorpus enda mõits ära peita, aga mul polnud õnne. Waewalt tundsin enda kuidagi wiisi julgema olewat, kui ma ühel päewal üht neist pruunidest kuraditest enesele põõsaste wahel nägin wastu hirtwitawat. Andsin talle jalaga hoobi, nii et ta wiis korda upertunni lüü, aga siis hüppasid mitu neist mulle tagant selga. Nii oli mulle lootusetu. Sil-

mapilguga olin seotud ja postli külge köidetud nagu siga enne tapmist. Kui jälle toibusin, wiibisin ma ühes musinest haisewas külas ja etimene, mis näg'n, kui silmad awasin, oli see kaobakate kari."

Jälle lehmis ta piik alla tänawale.

Jaawa-Jack, uudishimulikult saanud, astus wõre juure waatama, mis teine, "kaobakate karja" all mõttes. Veel itka woogas mitmelekiiste raaasjide kirju segu edasi-tagasi, aga kui wäga Jaawa katsumiski Robjohni hirmu põhjust leida, ta ei näinud midagi filmatorilawat, ei kedagi walwurit, kedagi laislikejat, kellest oleks wõinud oletada, et ta kedagi lunrab. Kui ta oma tootli juure jälle tagasi läks, jattas kõneleja:

"See kari oli need neetud murutid minu kallale äshtanud. Ta tahtis risti omada ja oli lubanud mind wabastada, kui ütlesin, kus risti on. Mina naersin selle üle, aga mitte kaua. Etis pisteti mu pambupilli-roost puuri, nii et mu käed ja jalad sealt wälja jäid, ja torgetti mind nugadega igast küljest —"

"See oli "bangun," hüüdis Jaawa-Jack, kes kord oli ühe looma nälise ohwerduse tunnistajad olnud, sest loom oli sellamal kombel pikkamisi surmiks piinatud. Külmajudinad lätisid tal kehast läbi, ette kujutades, milliseid walusid teine oli pidanud läbi elama.

"See kestis tundisid. Kartsin, et lähen hulluks; igatahes kaotasin ma tüüti aja pärast meemärgu. Aga oma saladust ma ne'le ei teatanud."

"Miks mitte? küsis Jaawa. "On's see risti siis nii wäärtuslik, et —"

"Wäärtuslik? See seisab koos smaragdi-dest, mis nii järawad, et filmid neid waadates wett hakkawad jooksuma. Wäärtuslik? Palembangis — ei, loogu Sumatras pole niipalju dollarid, kui ta maksab."

Jaawa-Jack hakkas asjalugu pikkamisi alama. Kui see mees täit rääkis ja tal tõesti üks niisugune warandus hoolul oli, siis oli ta hädaoht orusaadaw. Aga kas tohtis ta teda uskuda? Rahutu tuli, mis Robjohni filmis willus, näis tähendawat walmuhaigusle. See oli igatahes wõimalik, waadates piinadele, mis mees kannatanud.

"Kust Te selle asja saite?" küsis Jaawa äkki.

Kawal naeratus willus üle Robjohni närtsinud näo; siis raputas ta pead ja ütles lütkates: "See ei puutu asjasse. Aga ma jutustan Teile, mis hiljem sündis. See on lugu, nagu Teile sarnast weel ital pole kuulnud, Jaawa."

Lugu, mis ta sellejärele Jaawale ühitasel toonit, poolsofistades, jutustas, oli tõesti wäga tummaline ja ebaharilik. Ta wiis Wene wangimajast Sahaltni saarel Kohin-himasse, sealt idapoolle Hollandi Bapuasje, siis jälle läände

kuni Sulu järweni, tagasi Celebest ja Borneole ja wiimaks Banda-saartele. Iga wahapidamine ja muundatus reisil oli märgitud kallalekippumise-ga, mähemast aga ahwardawa hädaohuga.

Kolm aastat kühutati meest taga; kohutus kõndis ta kannul ja hirm walitses ta südames — ärgates ja magades. Mererööwliid, hiinlased ja malakalased olid ta jälgtjad, ja mehed, selle nimi Ida-Astias wõimusõnaks, olid Robjohni teadete järele nende käsuaandjad. Kaks korda oli ta oma hirmu-ate, koledate woenlaste wõimu alla sattunud ja pidi nimetumaid piinu kannatama. Aga oma saladust ei olnud ta awaldanud.

Jaawa-Jackil olid terasest närtwid. Aga Robjohni juttu kuuldes ei jõudnud ta külmajudinad tagasi hoida. Oma ees istuwa mehe hirmsast seisukorrast hoolimata, kes ta jutustusele tõise ilme andis, ei sunnud Jaawa kahelust tagasi tõrjuda jutustuse tõelikkuse suhtes. Nii ebainimlikud olid loetletud kannatused, et nad wõisid pärit olla ainult palawiku-jampustest. Ja torlawad pilgud, mis mehe juttu saatid, paisisid seda oletust kiinitawat.

Jaawa-Jack ootas, kuni teise toovitu sofin kustus, ja küsis siis:

"Ja kus on see risti prae-gu?"

Robjohn wõjus küürn. Jällegi paistis ta filmist umbusaldus. Etis järgnes jälle ta wiirijew naer.

"Ma usaldan Teid, Jaawa. Teie olete ans mees ja peate meele, et ma Teile elu päästsin. Nii siis — risti on —"

Jaawa käsi kahmas hotatades Robjohni käest kiini. Ta oli kõrwalraumist kuulnud tasta kohinat. Sellepärast kargas ta toolilt ja jooksis läwale. Wi'etlast walgusest hoolimata nägi ta üht isikut nagu warju tagasinas pärli-eesriide taha kadumat. Kui ta eesriide juure jooksis, pörtas ta koku hiinlasega, kes parajasti, kandelaud jookidega käes, kolme lätisewa madruse seltsis tuppri astus. Kui ta enda järgnewast segadusest oli wabastanud, oli jälginine juba kasutu. Hoolimata meremeeste wihasest lajatusest ja hiinlasest kelnert wabandusest, läks ta oma külalise juure tagasi, kes parajasti kramp-des waemles ja arrakupubelt kummutas. Kuldkollane wedelik jooksis Robjohni sunnurodest wälja ja tilkus ta habet mööda põrandale, aga ta löri idus ja langus teatasid, et üks osa sellest ometi weel kõrist alla libises.

"Robjohn, jätke pudel rahule!"

Kestis mitu sekundit, enne kui see kasku kuulis ja pudeli suu äärest ära wõttis. Etis hoibus ta selle joobnud naeruga wastu walget ja wistas ta üle werandawõre alla tänawale.

2 Peatüht.

Amol.

Kobjohn tõusis wäewaga jalule. Ta filmob pildusid metsküid wälke, aga waewalt jaksas ta ennaft jalul hoida. Urrat oli oma töö teinud.

"Müüd lähen ma —" ütles ta. "Siin on mul kardetaw olla."

"Arge olge narr, mees," ütles Jaawa. "Siin on Teil wähem karta kui tänawal."

"Tänawal!"

Hakkas näts, nagu oleks see sõna ta jälle kaineks teinud. Ta wankumine kadus ja tuhm pilt selgus. Siis tuli talle uus haigushoog, weel ägedam eelmisest. Ta rappus pealaest jalatallani ja ta pea keeras enda ülale. Mees karjatas, kuna ta läeb lõua ja kaela juure kahmasid Siis wajus ta jälle ägades toolile.

Tüki aega lamas ta finniilmil. Siis awas ta huuled kibedale naerule.

"Pole ostarwet," pomises ta. "Need kura-bid on igalpool. Ei ma nende käest pääse. — Kui see ei sünniks minu tütre pärast —"

"Kus ta wiibib?" küsis Jaawa ruttu.

"Seal, kus wiibib rist," oli wastus. "Tema-farnast ei ole Teile weel näinud, Jaawa. Tema on — on — nagu lill — walge kui waha — ja diisew kui magnoolia — see minu wäike Minah!"

Kobjohn sai hajameelsaks. Pisarad tulid talle silma ja weeresid üle ta kollaste põskede alla.

Jaawa-Jack waatas kõrwale, hoidis aga kõrwad lahti. Kui ta arwas õige hetke olemat, kahmas ta teise kordisid õlast kinni ja ütles terawasti:

"Teie peate seda mulle üttelema, kui tahate, kui tahate, et Teil aitaksin. Kus wiibiwad neiu ja rist?"

"See polegi rist. Seda ma Teile juba ütlesin," oli tõrkum wastus. "See näeb wälja niisugune:" ta tegi sõrme märjaks ja tegi terasft rõdule niisuguse märgi:

♀

Jaawa waatas seda waewalt.

"Dean," ütles ta. "Aga see ei ütle weel, kus ta on ja kust ma Teile Minah leiain."

"Teil on õigus. Koh, hea küll — ma usaldan Teid, Jaawa —, aga kui Teile mind petate —"

"Seda ei sünni," ütles Jaawa wahela, toonil, mis usaldust äratas.

Ruttu keeras Kobjohn oma katkise kune käise üles ja paljastas oma käsiwarre küünarnukini. Hulga armide kõrwal olid seal mõned

tätoweeritud märgid, ei midagi ebaharilikku meremehe juures: üks lohe, filmanähtawalt ühe Hiina kunstniku töö, paar ristipandud lippu käerandmel ja nende wahel pilt, nagu seda Jaawa tätowerimiste juures weel ilal enne polnud näinud. See kujutas jaart wile palmipuuga, ümbritsetud punktibest, mis wisitisti teist saari pidid tähendama, ja selle all kompassindel, mis osutus keshommi-kusse.

"Ei saa aru —" ütles Jaawa, jättis aga ütluse poolelt, kui Kobjohn oma sõrme pildile pani.

"Seal wiibib Minah ja seal on ka rist —"

"Sellest pole küllalt. Näen ainult üht jaart wile palmipuuga teiste wahel; aga kuidas wõin ma selle tuhandete hulgast leida —"

Kobjohn naeris joohtu.

"Ei? Pange tähele —"

"Ta keeras teise käise üles:

"Silmitsage siin seda!"

Teinegi käsiwarre oli kaetud tätoweerimistega. Üle küünarnuki purjetas üks laew täies purje-ehetes ja käerandmel istus Britantia, nagu seda Ingliste metallrahadel nähtakse. Nende wahel oli rida lainejoone, mis eimesel pilgul ei näinud midagi ütlewat, milles aga Jaawa terawamal silmitsemisel ära tundis maakaardi.

"Ahaa," hüüdis ta, "Banda meril!"

"Õige," kihistas Kobjohn. "Kals lorda olin ma nende narride käes, ilma et need pildid neile oleksid filma paistnud." Ta peatas ja waatas aralt ringi. "Kui nemad seda teaksid! Mina olen rändaw teejuht suurele rikkusele. Kogu saarestikus pole inimest, kes oleks minust rikkam —" Aige neelamine lümmatas tema sõnad. Siis jätkas ta: "Surnult wõi elusalt — elusalt wõi surnult — wististi surnult. Waadake omelt lord tänawale, Jaawa, kas Teile ei märka seal kurabid, kes mind ootawad."

Naam, et külalist tujus hoida, kui ootuses tõesti midagi leida, astus Jaawa wõre juure ja waatas alla tänawale. Restpäew lähenes ja inimestemurd oli palju õredamaks muutunud, nii et Jaawa iga möödujat selgesti wõis näha. Aga ükski neist ei awaldanud temale mingit kahtlust. Silmanähtawalt toimisid kõik oma askeidust. Need wahesed, kes lohwitu ees seisid, olid kawatsewad madrused.

Jaawa silmitses tänawat õige tähelepane-likult ja pikkamisi. Kui ta jälle külalise poole pööras, leidis ta, et see waherjal weel enam oli joohtuks jäänud. Mees istus, filmad klak-kinunud ja suu lahti

"Pole midagi näha, Kobjohn. Mitte ai-nusliki, kellest wõiks kurja kawatseust oletada.

Kobjohn ajas enda nõjatades sirgeks.

"Mute?" ütles ta joobnu kangekaelsusega.
 "Teie olete pime kui mutt, Jaawa. Seda ta-
 han — tahan Teile tõendada. Pange tähele!"
 Veel enne kui Jaawa-Jeck joobnu mõtteid
 suutis mõistatada, oli see päästi tõusnud ja

vaarudes weranda võre ette astunud. Siis
 libises ta häämastava väledusega sellest üle,
 hoidis ennast aga oma wigaste kätega seal
 veel finni.

(Särgneb).

Wastutaw toimetaja P. Grünfeldt.

Wäljaandja Kirjastus-osaühisus „Aireng“.

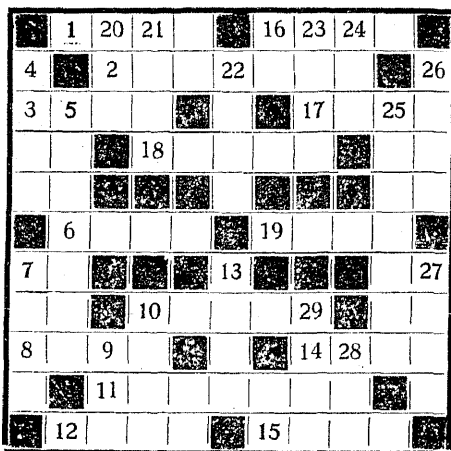
Trükkitud D.-L. „Edu“ trükikojas, G. Kompasfi t. 40, Tallinnas.

Hindmõistatus

Nr. 2. (92).

Kokkuseadnud A. Reinhaus.

Ristsõnade mõistatus.

Sõnade tähendus.

P a h e m a l t p a r e m a l e :

1. liikuw weekogu.
2. meie tähtsam liikumise abinõu.
3. kodulind.
6. noorem Eesti kirjanik.
8. ruumi mõiste.
10. kaubalinn Portugalias.
11. kõrgem sõjawäelane.

12. missugune on wagune inimene seltskonna wastu.
14. põllusaadus.
15. osa trepist.
16. meesterahwa nimi.
17. koduloom.
18. alew Pärnumaal.
19. eestlaste endine nuhtlus.

Ü l e w a l t a l l a :

4. on igal elumajal.
5. on igal rahwal
7. jääb põlemisel järele.
9. eestlaste endine jumal.
10. eestlaste nüüdne olukord.
13. jäneste omadus.
20. omadus lillel, mis kaswab waiksel kohal.
22. aine, edendab ja ka takistab põlemist.
22. jõgi Lätimaal.
23. arw kümne seast.
24. mis peaks elukohtade juures korras hoitama ?
25. wald Wiljandimaal.
26. tarwitati wanasti sõjas.
27. tarwitatakse põllutöös.
28. laulu hääl.
29. terawa otsaga asi.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16, kuni 1. märtsini. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ nr. 6 (96).

Lahendusi võib ära anda ka otse „Romaani“ talitusele ehk lasta kirjastusi „Romaani“ talituse sissekäigu juures.

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja „Edu“ trükikoja poolt 3 raamatud: 1) M. Martna — „8 tunniline tööpäew“ 2) Marta Lepp — „1905 a. järellained 3) Tammsaare — „Warjundid“.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 21 (87)

o n : **Kuljus** [-Kul(l)-Jus(s)].

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: Herta Arman, I. Anwelt, Ada Altberg, K. Adamson, B. Berggrün, Ed. Bruhlin, Helga Bode, Lembit Bode, L. Eheland, W. Erik, E. Emann, Leonid Grigorjew, Endel Huix, Henrichson, A. Heiswald, Lolo Juuse, Selma Johanson, A. Jänes, Karl Karu, P. Kaja, Egon Kaeli, Elmar Kallas, Karl Karro, A. Koppel, A. Luha, Walentin Leiner, Elwine Luukman, N. Lorens, P. Melifer, R. Mikk, H. Obermann, W. Pukk, Alfred Petton, Dolly Paijas, O. Riesenkampf, K. Rebane, E. Reinson, J. Ringsmann, T. Rumm, Eduard Reinde, K. Siitam, Oskar Sauna, Ida Sauer, Andrei Stern, A. Tõnison, Oskar Tirmann, Uno Talwik, Aleks. Tamm, E. Welberg, A. Wälja, Hugo Willenthal, J. Weimann, E. Willenthal, Feliks Willemson, Weimann, C. Wahlmann.

Tartust: A. Allas, B. Hermann, O. Kiwi, Ferd. Kedes, O. Kiwi, Hedwig Puijat, J. Ratnik, Rud. Rebane, Rud. Sõber, Al. Sabrak, Johan Sogenbits.

Walgast: P. Animägi, Ed. Allas, Charli Chaplin, H. Treirik, E. Neumann, J. Sisask, O. Sisask.

Pärnust: J. Kont, H. Kurm, Karl Kurm, Elmar Kiwi, Milda Küng, R. Seiler, E. Siitam, Herbert Soowik, A. E. Wiidermann.

Wiljandist: W. Matsike, K. Müürissepp, A. Tults.

Mõisakülast: Mihkel Palu, Ella Palu.

Narwast: A. Kuusma, P. Kross, Axel Macy, E. Siig, R. Sakk, Alide Silmato, W. Tensing

Tapalt: Freddy Kiwirähk, E. Kaasik, E. Luuk, H. Mikkin, M. Puusep, Joh. Rätsep, A. Jantra.

Paidest: K. Greenbaum, Elmar Kleinod, G. Must. **Jõhwist:** Bachwal, Clara Kask, Joh. Kangur. **Rakwerest:** Fritz Kask, Ida Wikerpuur. **Jõgewalt:** Willem Dawel, Rasin, H. Saar, R. Terasmägi. **Wäike Maarjast:** Alle, O. Lutter, Joh. Poom, Arnold Wehiks

Aserist: K. Ernits, Th. Kärtmann, T. Weigel, A. Tomingas. **Ewast:** Olew Mürk. **Ristikülast:** E. Grents. **Hellenurmest:** Raimond Hanson. **Laupalt:** Aug. Haas.

Paatsalust: August Ilwes. **Tõhkuranast:** L. Kehw. **Wiru-Roelast:** A. Kaaber. **Sauelt:** Salme Biifeldt. **Wõsult:** Paul Elberg. **Sakust:** Joh. Reimann.

W. Reimann. **Kuuda-Pääskülast:** Ed. Tank. **Kolust:** Jaan Tõnisson. **Kurewäelt:** A. Torpan. **Kõnnust:** J. Willipus. **Kasarist:** K. Lemmergas. **Sindist:** Rauga Sass. **Haapsalust:** H. Lapmann, H. Ustwolsky. **Wõhmast:** M. Tsaan.

Leedust: J. Kirmmann.

Neist wõitsid loosimisel: 1) anne Ed. Wilde kogutud teostest, Uno Talwik — Tallinnast, Lai tän. 2—9; 2) J Semper — Jäljed liival — H. Ustwolsky — Haapsalust, Pooti t. 15; 3) J Lintrop "Surnute püha" P. Kross — Narwast, Jaanilinn, Kõrge tän. 16.

„Romaan'i" talitus.

EDUARD KIVIMÄE
Kõrge ja õpetöökoja
Tallinnas, Telef. 11-58
S. Karija t. 21, III. korrusel
Kunst-loite ja -nainatööd

Wiiendat aastakäiku

algab 1926. aastal Tallinnas ajakiri „ROMAAN“ kui ainus puhtkirjanduslik ja tõsiselt rahvalik ajakiri, mis oma juttude hea waliku tagajärjel lugejate hulga poolest seisab EESTI AJAKIRJADEST ESIMESES REAS.

„**Romaan**“ ilmub, nagu seni, korralikult kaks korda kuus, ja awaldab rahwuswahelises walikus ainult häid, puhtasisulisi, laiale rahwahulgale meeldiwaid romaane, novelle, jutustusi, walme ja luuletusi, mis ka keelelt igauhele arusaadawad ning mõistetawad. Wõib julgesti ütelda, et ei ole Eestis teist ajakirja peale „Romaani“, mil oleks nii põnew ja puhas sisu ja mida nii palju loetaks.

„**Romaan**“ awab oma wiienda aastakäigu ühe Kroaati kirjaniku romaniga, mis peakirja kannab „Bessa,“ ja Inglise kirjaniku Ottwall Binns'i romaniga, „Wite palmipuu saar“. Kolmandana lühemana romanina hakkab ilmuma Rootsi kirjaniku Gustaf Geijerstami kuulus „Ema Leena poisu,“ millele weel hulk teisi romaane ja uudisjutte järgneb. Kõik need jutud on haruldaselt põnewad kütkestawad lugejaid alguselt lõpuni. Peale järgnewate romanide toome weel igas numbris 3—4 lühemat juttu, luuletusi, mõistatusi, nalja jne., rõhku pannes ainult hea waliku peale, et õigustada suurt poolehoidu, mis „Romaanile,“ on osaks saanud.

„**Romaan**“i“ wäljaandmist jätkab kirjastus-osaühisus „Areng,“ mis kindlustab ajakirja korraliku ilmumise.

„**Romaan**“i“ telliwad peaaegu kõik raamatukogud Eestis ja ta ei tohiks üheski neis puududa.

„**Romaan**“i“ proowinumbrid saadame kirjanduse sõpradele aadressi saamisel hinnata.

„**Romaan**“i“ neli aastakäiku on weel terwelt saada. Esimene aastakäik maksab kõitmata 500, iluköites 700 marka. Teine aastakäik maksab kõitmata 700 marka ja iluköites 900 marka. Kolmas aastakäik kõitmata 750 marka ja iluköites 950 marka. Neljas aastakäik kõitmata 750 marka, iluköites 950 marka.

„**Romaan**“i“ tellimisi 1926 aasta peale wõtawad wastu kõik postkontorid ilma lisamaksuta, „Romaani“ abitalitused ja talitus Tallinnas Laenu pangas majas Müüriwahe tän. nr. 16. uks B.

„**ROMAAN**“i“ tellimise hind on 1926. aastal:

Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750. —	2 kuus (4 nr.nr.)	Mk. 160. —
$\frac{1}{2}$ „ (12 nr.nr.)	„ 400. —	1 „ (2 nr.nr.)	„ 80. —
$\frac{1}{4}$ „ (6 nr.nr.)	„ 225. —	Üksiknumber	„ 40. —

Tellimise aadress: Tallinn, Romaani talitus.

Tellimisega palumerutata, et aasta wahetusel wahet ei tuleks, sest uue aasta esimene number ilmub kohe aasta algul.

Wäljaandja: Kirjastus-osaühisus „ARENG“